

DE
REDDINGSBOOT

VOOR DE
Jonkheid van stad en dorp

OF
DE PATRONAGES

VAN
Jongelieden in de hedendaagsche samenleving

DOOR
J. J. AERTS,
ONDERPASTOOR TE ANTWERPEN.

PRIJS : 1 FRANK,
ten voordeele van den Jongens patronage van O. L. V. Parochie.

ANTWERPEN.

DRUKKERIJ L. BEERTS, OUDE KOORNMARKT, 21.

1886.

----- Text continues after this page -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- Tekst gaat verder na deze pagina -----

Mit eerbied en erkentenis
opgedragen aan Monseigneur Gossens,
Bartsbisschop van Mechelen.

N. Blits, on d'uy.

beschermers der kristene jeugd. Mocht ik scherpere geesten aangezet hebben, om dit nieuwe veld van de hedendaagsche werkmanskwestie te beploegen, ik zou mij rijkelijk beloond gevoelen voor de gedane pogingen, en eerbiedig voor hen de pen neerleggen. Alles tot meerdere eer en glorie van God en tot heil der zielen!

DE SCHRIJVER.

EERSTE HOOFDSTUK.

HET HUISHOUDEN VAN DEN PATRONAGE.

I.

REDEN VAN BESTAAN DER PATRONAGES.

«Wat doet men veel voor de jonkheid tegenwoordig! In onzen jongen tijd bestonden alle die congregatiën, alle die patronages, alle die verschillende soorten van scholen niet. Men sprak van geene kinderkribbe. Men kende geene werkmanskringen, geene spaarkassen. En toch was de jonkheid beter dan nu.» Zoo hoort men soms bejaarde menschen spreken. En zij spreken met zulke overtuiging, dat men bijna zou denken, dat zij hoogergenoemde instellingen willen beknibbelen.

Zij vergeten dat er in hunnen jongen tijd iets bestond, dat tegenwoordig bijna geheel en gansch verloren is; iets dat bijna al de hedendaagsche instellingen voordeeliglijk vervangt, te weten: *de geest van familie*, de genoegten van het kristelijk huishouden. Dan zag men in de huishoudens der werklieden, eenen vader die 's zaterdags avonds met innige vreugde zijnen weekloon bij zijne geliefde echtgenoot kwam neerleggen. Van op den trap reeds roept hij naar zijne kinderen. Hij is de deur der herberg voorbij gestapt, maar onder

wege is hij eenen winkel in gegaan, en daar heeft hij met zijne gewonnen centen eene kleine lekkernij of eenig speelgoed gekocht om er zijne lievelingen mede te verrassen. En deze komen hem toegelopen en vliegen om zijnen hals. En daar in de eenvoudige maar reine kamer, werkt eene moeder die, met eenen blijden glimlach op het gelaat, haren gemaal ontvangt, en hem het welbezorgde voedsel gaat opdienen, dat hem de vermoenis van den dag zal doen vergeten.

Hoe lieflijk glinstert voor dit kristene huisgezin de zondagszon, op de kleine ruiten van hunne hooggelegen woning! Hoe vlug en frisch en welgemoed ziet men ze allen des morgends de legerstede verlaten, om den dag des Heeren te vieren! Hoe netjes heeft moeder al de zondagskleeren uitgepakt! Zie hoe de groote zuster de kleine kinderen helpt wasschen en optooien! En op het uur van de H. Mis, staat vader of moeder of beiden te zamen, omringd door hunne lievelingen, voor den altaar des Heeren, om zijnen zegen af te smeeken. De goddelijke dienst is hunne voornaamste bekommernis op den zondag; daarna eerst denken zij aan een eerlijk verzet.

Dit gaan de kinderen niet buiten huis zoeken. De kleinere zitten op vaders knieën en streelen van tijd tot tijd met hunne vingertjes in zijn gelaat. En hij, de vader, hij lacht, hij is gelukkig; de grootere hebben hunne spelen, hun gansken, hunnen arlekijn. En 's zondags namiddags, na het lof, in den zomer, gaat vader met zijne zonen de buitenlucht inademen, en daar lescht hij hunnen dorst in eene ordentelijke afspanning met een glas gezond bier, en hij schijnt aan

iedereen te zeggen: «Wat zegt gij van mijnen jongen?» En in den winter, terwijl de loeiende wind de ruiten doet daveren en den sneeuw in de straten opeenhoopt, zitten zij 's avonds rond een goed vuur, en vader zingt liedjes van den ouden tijd, en moeder vertelt, en men speelt en men lacht, terwijl bij tijde, vooral op de woelige dagen, in de heete pan de koeken liggen te kissen. En men gaat vroeg slapen om eens goed uit te rusten, en 's maandags morgens is ieder op zijnen post, gereed om met nieuwen moed de week van arbeid te beginnen. Zoo waren vroeger meest alle de huishoudens, zelfs in onze groote steden. Oh! men had dan geen patronage of werkmanskring noodig.

Maar slaag nu het hedendaagsche huishouden gade van zeer vele werklieden der stad. Daar in dien ouden versleten en vervuilden bouw, wonen zeven of acht gezinnen. Daar hoort men van de hooge zolderkamer, den zaterdag avond laat, op den donkeren trap, een zware massa pijnlijk klimmen. Een dof geratel of gebrom, gemengd met half verstikte vloeken, stijgt uit eene borst. De deur der zolderkamer wordt ruw opengestooten, en daar valt op eenen stoel, op een bed of op den vloer, iets dat aan eenen mensch lijkt. Zeeverende mond, rood aangezicht, wankelende beenen, verlamde armen, bemorste kleeren. En dit schepsel beweert den heiligen naam van vader te dragen. Een droevige zucht ontsnapt aan de met lompen overdekte vrouw, en de halfgekleede kinderen klampen zich vast aan haar, en zij roept: «het is alweer hetzelfde.» Zij kan hare gramschap niet inhouden, en hier gebeurt tusschen vader en moeder eene lange afwisseling van verwijten, scheldwoorden, vloeken, verwenschingen.

De onmenschen, die de zichtbare voorzienigheid zou moeten zijn van het huisgezin, heeft zijne wekelijksche pree ontvangen. Hij is eerst in de herberg de gemaakte schulden van de week gaan betalen, om de volgende week op nieuw het moordend nat te kunnen krijgen. Dan heeft hij gedronken. En daar ligt hij nu. Met bevende handen gaat de vrouw, terwijl hij slaapt, in de zakken zijner kleeren, en haalt er het ellendige overschot uit van zijnen loon. Helaas! zij kan nergens geen brood meer koopen, omdat zij in de schuld zit, zij had op het zaterdaagsch geld gerekend, om ten minste een deeltje te voldoen, en nieuw krediet te krijgen. Terwijl zij thuis honger leed met hare kinderen, goot hij met groote teugen den helschen drank door de keel, en met den drank verdween de duurgewonnen penning.

Wat zult gij van dit huishouden verwachten op den dag des Heeren? De meester van dit gezin denkt op God noch gebod. Hij slaapt tot tegen den middag. Zijn morgendgebed, gelijk zijn avondgebed, is een vloek. En tegen den middag staat hij half gekleed bij eenige woeste duivenloopers aan 't vloeken en tieren of hij gaat naar den verbeestenden kroegenpraat luisteren. En des avonds zit hij in de café-chantant, in de ontuchtzalen, of huilt hij langs de straat met makkers van zijne soort. En 's maandags is hij te lui om zich naar het werk te begeven. Misschien zal hij tegen dinsdag herbeginnen. En de arme kinderen, op de eenige kamer wonende en slapende, zien al de voorbeelden van hem en van haar die zij natuurlijk genegen zijn om na te volgen. Slordig, armoedig, onwetend, onzedig, nooit geen zoet woord hoorende, wroeten zij in dien modderpoel, loopen zij

langs de straat, of, indien zij in eene school aanveerd worden, leeren zij ook het gezag van den meester miskennen, vluchten zij de klas, en dwalen zij ellendig langs de wegen. En de arme vrouw, of wel deelt zij in de wanorden van den man, en drinkt zij haar verdriet af, of wel voelt zij eene walging voor zijne slemperijen, en dan is zij eene ware martelares, gelijk er met honderden in de groote steden kwijnen.

Voorzeker in al de huishoudens, waar de familiegeest verdwenen is, zijn de wanorden tot dit toppunt niet gestegen. Maar wat denken van een huishouden, waar vader en moeder hunne kinderen in het wild laten loopen, en misschien zelve hun verzet gaan zoeken op theater, in café-chantant, of danszaal? Al zijn die ouders dan nog geene dronkaards, wat kan er van die kinderen geworden?

«Gij komt alweer te laat, mijn jongen,» zegde een bestuurder aan eenen 14jarigen knaap, die 's morgens na de anderen de zondagschool binnentrad, «Mijnheer, ik heb mij overslapen.» — «Hebt gij dan geenen vader of moeder om u te wekken?» — «Vader en moeder zijn eerst dezen morgen om 6 uren van het bal thuis gekomen.»

Waar is tegenwoordig bij het werkvolk de ouderlijke bezorgdheid voor de ziel der kinderen? En deze hebben die bezorgdheid toch zoo noodig: zij zijn van hunne natuur zoo tot het kwaad genegen! Zij hooren en zien in hunnen druk bewoonden bouw, op dien trap, op dien koer zulke slechte voorbeelden, en zij denken dat zij *mogen*, of liever dat zij *moeten* doen en zeggen, wat zij vader en moeder, hunne natuurlijke meesters, zien of hooren doen en zeggen. Te midden

van dien modderpoel van kroegen, cafés-chantants, zalen, theaters, slechte huizen, waar blijven 's zondags de jongelieden die zonder hunne ouders uitgaan? Het is niet overdreven van te zeggen dat op de tien arbeiderskinderen, die vrij en los loopen, 's zondags vooral, acht verloren zijn voor godsdienst en zeden, al zijn zij dan nog in eene kristene school onderwezen. De deugd en de goede gevoelens die zij in de school hebben ingeademd, zijn zeker eene groote hulp; maar gelukken de jongelieden er in, van te wederstaan aan de slechte voorbeelden van het ouderlijk huis, dan lijden zij nog schipbreuk in den werkwinkel. Want niet alleen de werkwinkels van goddelooze en zedelooze meesters zijn *doorslecht*; Maar de werkwinkels van kristene meesters, bieden dikwijls nog groote gevaren aan voor de jonkheid, en dat meestendeels buiten de wete van den baas, door de helsche arglistigheid van sommige gasten.

't Is dan helaas waar! De godsdienstige familiegeest is in de groote steden voor de arbeidersklas vernietigd. Hij is vernield door den geest van vermaak en genot, dien de tegenstrevers van den godsdienst met moedwilligheid verspreiden, volgens den regel: « maak een volk zedeloos, en gij zult er in gelukken om het goddeloos te maken. » De verdierlijkste mensch verstaat de zaken van God niet. De goede huishoudens, die wij hier en daar aantreffen, maken de uitzondering uit.

Ah! over dertig, veertig jaren, toen wij kinderen waren, hadden wij de taak gemakkelijker om kristelijk en deugdzaam te blijven. Wij hadden alsdan geenen patronage of werkmanskring noodig. Onze patronage, onze geliefkoosde kring was

het vaderlijk huis. Het vaderlijk gezag beschutte ons krachtadiger dan de best ingerichte kring tegen het bederf der straat en der wereld. De ongelukkige leerjongens tegenwoordig, hebben het veel harder in den strijd die hun te leveren staat. De gevaren bedreigen ze langs alle kanten. Werkwinkel, straat, school, ouderlijk huis zelfs, alles spant samen om ze te bederven.

«Kolping, de insteller van den Duitschen patronage, onder den naam van «Gesellen-Verein,» zag den oorsprong der gevaren, welke den braven jongen ambachtsman omgeven, in deze vier omstandigheden:

«*Ten eerste*, dat de gezel na zijnen arbeid geen verblijf had, waar hij fatsoenlijk zijn vrijen tijd kon doorbrengen.

«*Ten tweede*, dat de zondag in werkdag veranderde, en de maandag tot uitspanning of juister tot uitspatting gebruikt werd.

«*Ten derde*, gebrek aan gelegenheid, om meer beschaving en kennis op te doen, en zich *schuldeloos* te vermaken.

«*Ten vierde*, in de onkristelijke gewoonte, dat zich bijna niemand met den jongen werkman inliet. Slechts hunne werkrachten, slechts hun zweet werd aangewend tot voordeel, en men bekommerde zich niet verder met hen en hunne zielen. Hierdoor wordt de jonge werkman bedorven en bederft hij op zijne beurt diegenen die met hem omgaan. Om dit kwaad te bestrijden richtte hij zijn *Verein* in (1).»

En wij, inwoners der groote steden, wat al gevaren zien wij nog zich komen vervoegen bij de hoogergemelde: de

(1) *De ware Goudmijn*, door Duhayon.

slechte werkwinkels, de duizenden kroegen, die als onkruid uit den grond schieten, de slechte maatschappijen die uitlokken, de theaters, de gedurige feesten in straten en zalen, enz.!

Ook is het nog niet lang geleden dat onze Heilige Vader, de Paus Leo XIII, in zijne encycliek *Humanum genus*, ons dapper vermaande om toch overal door patronages en andere inrichtingen van dien aard, de zielen ter hulp te komen.

Nu vraag ik nog eens: is het verwonderlijk dat de huishoudens vroeger beter waren, toen er nog geene patronages bestonden? Diegenen die heden braaf blijven, zijn achtingswaardiger dan zij die in vroegere tijden hunne jeugd gesleten hebben. Hun triomf is zooveel te sehooner dat de gevaren grooter en talrijker zijn. En zij, die ongelukkige kinderen, zonder opvoeding in het vaderlijk huis, zijn zij dan zoo plichtig? Plichtig zijn ze, ja, maar *ongelukkig* nog meer.

De goede God, die in alle landen waar ziekten heerchen, geneesmiddelen voor die ziekten doet voorkomen, weet voor den mensch, zijnen lieveling, ook zedelijke redmiddelen te verschaffen in de zedelijke noodwendigheden die hem omringen. Veel kwaad gebeurt er tegenwoordig, maar ook veel goed wordt er gedaan. De familiegeest verdwijnt. God heeft aan den jongeling die *van goeden wil is*, eene andere familie weten te verschaffen, en als werktuigen gebruikt Hij diegenen, die zich heden aan het zedelijk welzijn van den leerjongen met zooveel iever toewijden. *Hoe schoon zijn de voeten van hen die het goede aankondigen*, die den vrede van het kristelijk huisgezin doen herleven. 125 jongelingen der Antwerpsche burgerij, die alle zondagen op de bres

staan in de tien jongenspatronages van de stad, zijn in eenen zekeren graad, missionnarissen van het goede woord. En hetzelfde moet gezegd worden van de talrijke juffrouwen die zich aan de zedelijkheid van hare geslachtsgenooten toewijden. Het geneesmiddel is de patronage. De patronage is de reddingsboot te midden van den storm op den oceaen der wereld.

De patronage dus vervangt het huishouden. Beter ware het dat de Jonkheid kristelijke lessen genoot rond den heerd, bij vader en moeder. Daar, in die stichtende parochiën waar de geest des huisgezins levendig bestaat heeft de patronage misschien meer nadeel dan nut. In die brave huishoudens der steden zelfs, waar de familiegeest bloeit, is de patronage zonder nut, zoo niet schadelijk. *De patronage in zichzelf beschouwd, kan het goed van het huiselijk leven niet geheel vervangen. Maar tegenover de ontbinding van dit huiselijk leven is hij eene ware noodzakelijkheid.*

2.

DE PATRONAGE MOET EEN KRISTELIJK HUISGEZIN UITMAKEN.

Stellen wij ons voor, om meer bepaaldheid te hebben in onze gedachten, dat wij hier spreken van jongelingen. De denkbeelden zullen nauw genoeg, met weinig verandering, kunnen toegepast worden op jonge meisjes. De patronage is dan voor onze jongens der werkende klas, een groot huisgezin, eene familie, in dewelke zij, zooveel mogelijk de voordeelen terug vinden die een echt kristelijk huisgezin oplevert, en die zij in het hunne niet genieten.

Als men met dit gedacht doordrongen is, dan trekt men er

gemakkelijk als gevolg uit, welke het algemeene opzicht van eenen patronage moet zijn.

In een volledig huisgezin heeft men vader, moeder, zusters of broeders. In één kristelijk huisgezin heerscht er orde en regeltucht, eerbied voor het gezag. Daar leert men God, zijnen evenmensch en zichzelf eerbiedigen. Daar hebben de ouders een waakzaam oog op hunne kinderen, niet alleen als die kinderen rond hen geschaard zijn, maar ook als zij het huis verlaten, om zich naar hun werk of naar de kerk of elders te begeven, niet alleen op de rustdagen, maar geheel de week, geheel het jaar door, en vooral op de gevaarlijke dagen.

In een kristelijk huishouden, gaan ouders en kinderen op tijd naar de kerk; zij ontvangen op tijd de Heilige Sakramenten; de ouders zorgen dat hunne kinderen eenen goeden werkwinkel vinden, en goed hunnen stiel leeren; zij leeren hunne kinderen spaarzaam zijn. En dewijl de eentonigheid verveling bijbrengt, zorgen de ouders dat hunne kinderen van tijd tot tijd, onder hun waakzaam oog, eenige uitspanning genieten. Vandaar kleine feestjes, wandelingen, patroonfeest van vader en moeder, kermisfeest, belooningen. In een kristelijk huisgezin hoort men zelden dat het noodzakelijk is, de kinderen te kastijden; door hunne bezorgdheid en hunne wijze lessen weten de ouders de misstappen te voorkomen. Zij verwijderen zorgvuldig uit hun huisgezin alle vreemden, vrienden of bloedverwanten, boeken en printen die verergerenis zouden kunnen geven. Zij worden gevreesd, maar meer nog bemind door hunne kinderen, gelijk zij ook met lijf en ziel zich aan hunne kinderen toewijden. Vader en moeder zoeken hun genoeg in den huiskring, en de kinderen ver-

zetten zich zoodanig rond hunne ouders, dat zij zelfs er niet aan denken om elders genoeg te zoeken. Zoo gaat het in een kristelijk huisgezin; zoo moet het in den patronage gaan, dewijl hij het huisgezin vervangt.

Hieruit vloeien reeds twee gevolgtrekkingen, van groot aanbelang. Twee soorten van patronages slaan eenen verkeerden weg in, en indien zij niet op de rechte baan geraken, zouden zij wel ten slotte meer kwaad dan goed kunnen stichten.

Hij loopt verkeerd de patronage die eenvoudig eene school wil zijn, of die van de jonge beschermelingen een klein leger van soldaten wil maken; de patronage in denwelke men niet kent dan gebieden, berispen en straffen. Daar ook zullen jongens naar toe komen, dewijl zij gedwongen worden door hunne ouders. Maar zij komen er tegen goesting. Zij vervelen zich; zij vreezen maar beminnen niet, zij zullen in het geheim alle middelen beramen om aan hunne meesters toeren te spelen. Zoo gauw zij hunne macht kennen, zullen zij oproerig zijn. Buiten den patronage zullen zij den vollen toom geven aan hunne losbandigheid. Gedurig zal men moeten bedacht zijn om jongelingen door te zenden, en zij die doorgezonden worden, behouden, misschien voor hun geheele leven, eenen wrok tegen de kristelijke inrichtingen van allen aard, soms wel ook tegen den godsdienst zelve. Zij die niet doorgezonden worden, maar als slaven gehoorzamen, denken later zonder genegenheid, en misschien wel met afkeer aan hunnen patronage.

Hij loopt ook verkeerd de patronage, waar het gansch tegenstrijdige stelsel in voege is, waar men te vergeefs een

kristelijk huishouden zou willen in vinden, waar geene regel-tucht heerscht, waar meesters en jongelingen eene kleine republiek uitmaken, waar men slechts uitvallen doet als de staat van zaken niet meer om vol te houden is, in een woord, waar er eene overdaad van toegevendheid is. Daar is geene heilzame vrees. En men verwachtte niet dat men daar, ware liefde zal zien heerschen. De eenige jongens die later wat liefde en dankbaarheid zullen toonen, zijn diegenen die bij gelegenheid eens vaderlijk vermaand en zelfs gestraft zijn geweest. De anderen hebben in het algemeen slechts minachting voor hunne oversten. In dien staat vroet het venijn der ontucht van tafel tot tafel en dreigt heel de inrichting te verkankeren. In zulke omstandigheden, wordt het gevaarlijk vele kinderen bijeen te brengen. De eene bederft den andere.

De patronage moet zijn gelijk hij voorkomt in het verhaal van den Eerw. Pater Duhayon (1).

«Laatst stierf te..... een jonge weduwnaar, nauwelijks 45 jaren oud. Door onophoudend werken en slagen in zijn handel had hij een twintigtal duizend franken verzameld. Hij had geene kinderen en schreef in zijn testament: als gevonden kind heb ik nooit vader, moeder, bloedverwanten gekend: mijne 15 eerste jaren heb ik rondgeleurd en al het smartelijke der armoede en verlatenheid ondervonden, overgeleverd aan het woest geweld der opkomende driften. Maar in mijn 16de jaar, zond God mij eenen vader in den bestuurder van den «Patronage» die mij een liefdevolle hand reikte, mij uit den modderpoel trok en mij eene familie gaf, den patronage. Ik

(1) *De ware Goudmijn.*

vond er eenen vader in den eerw. priester en talrijke broeders in mijne makkers. O wat geluk, welk hemelsch en tot dan mij onbekend genot! ook aan die familie laat ik mijne 20.000 franken.»

In dit voorbeeld zien wij ware dankbaarheid, gemeente liefde, oprechte verkleefdheid aan den *patronage*, en die verhevene gevoelens zijn voortgebracht geworden hierdoor, dat de patronage voor den weezenjongen eene familie was.

Onze jongelieden, zijn wel is waar geene weezen in den nauwen zin van het woord. Maar onder vele opzichten gelijken zij aan weezen. *Laten wij dan voor hen eene kristelijke familie maken*, en onderzoeken wij eens in het bijzonder het inwendige bestaan dier familie.

3.

HOE ZAL DE PATRONAGE EEN KRISTELIJK HUISHOUDEN NABOOTSEN.

Tot hiertoe hebben wij zaken verhandeld die omtrent algemeen aangenomen worden. Nu gaan wij in eenige bijzonderheden treden, over dewelke de gedachten meer gevaar loopen van niet meer eens te blijven. En eerst en vooral zal misschien bij den lezer het gedacht komen: Is het wel nuttig of noodig dat de priester aanhoudend in den Jongenspatronage verblijve? Het antwoord en deszelfs bewijs vindt men op verschillende bladzijden en vooral op het einde van dit boekje.

Om kort te zijn in dezen oogenblik, antwoorden wij: *volstrekt noodig is het niet* dat de priester aanhoudend in den patronage verblijve, dewijl *brave* en *bekwame* heeren zijne

taak ten grooten deele kunnen aannemen, *somtijds nochtans is het noodig, en meest altijd nuttig, zeer nuttig.*

Het eerste wat men tegenkomt in een kristelijk huishouden, is

§ 4. *Vader en Moeder.*

Deze twee personen vertegenwoordigen het gezag. Vader onderscheidt zich tegenover de kinderen door een mannelijk, krachtdadig, meer vreesverwekkend maar toch beminnelijk gezag. Moeder vertoont eerst en vooral een zachtmoedig, medelijdend, meer liefdeverwekkend maar toch krachtdadig gezag. Deze twee personen doen elkanders gezag eerbiedigen. Zij spreken elkander niet tegen en handelen met overeenstemming van gedachten. Zij oefenen tegenover de kinderen het ouderlijk gezag uit, met eene juist geschikte mengeling van strengheid en zachtmoedigheid. Zij leeren aan hunne kinderen den eerbied voor God, voor den evenmensch, en voor hen eigen zelve. Hoe meer vader en moeder tegenwoordig zijn in hun huishouden, hoe meer de kinderen aan hen verkleefd zijn. De kinderen hebben immers zoo dikwijls hunne hulp, hunnen raad noodig.

Welnu, die twee personen, of liever de twee denkbeelden die zij verwekken vindt men in eenen goeden patronage en deze denkbeelden zijn gepersonlijkt in de overheid van den patronage. Moeder wil zeggen zachtmoedigheid, gematigd door krachtdadigheid. Vader wil zeggen krachtdadigheid gematigd door zachtmoedigheid. Wie zal in eenen patronage, eerst en vooral, het ouderlijk gezag vertegenwoordigen? Wie zal daar eerst en vooral met dit onverwinbaar wapen der

zachtmoedigheid strijden tegen de uitpattende driften der jonkheid, zoo niet diegene die volgens zijnen staat een andere Christus, *alter Christus* moet zijn, diegene die spreekt in den naam van Hem die gezeid heeft: «Leert van mij van ootmoedig en zachtmoedig van herte te zijn.» En wie is dat, zoo niet..... de priester. Oh ja! deze ondervindt dat de ongeduldigheid, de oplopendheid hem machteloos maken, tegenover de opbruischende driften der jonkheid, terwijl de zachtmoedigheid hem een gezag geven voor hetwelk de koppigste hoofden zich buigen. En is dit te verwonderen? Zij krijgen toch zoo zelden een minzaam woord; velen dezer jongelieden hooren te huis scheldwoorden, verwijtingen, verwenschingen, vloeken; op den winkel gebiedende en barsche taal. En noemt ze eens: *mijn lieve jongen, mijn beste, vriendje, baasken*, dan is het als of eene zoete melodij hunne ooren komt treffen, en hun hert zwelt op van genoeg, en hunne glimlachende gelaatstreken verraden voldoening en genegenheid. De zachtmoedigheid geeft aan den priester in den patronage het gezag van moeder en het priesterlijk karakter geeft hem den invloed van vader.

En zoo kan men goed verstaan dat de bestuurder-priester, door zijne zoetaardigheid gemengeld met krachtdadigheid, den dubbelen rol van vader en moeder vervulle.

De jonge werkman, verwacht in het algemeen den godsdienst met den priester; hoe meer hij den priester bemint, hoe meer hij den godsdienst bemint. En hoe meer de priester hem bemint, hoe gelukkiger de leerjongen zich acht, want achter die liefde van den priester schittert voor zijne oogen, de liefde van Jesus voor hem, de zielenzaligheid, de hemel.

Hij voelt dat hij zich verheft met de vriend te worden van den priester. Hij bewondert den priester in zijn werk van zelfverloochening, en hij is bereid om naar hem te luisteren. En laat dan gerust den oogenblik komen, dat eene heilzame berisping moet gegeven worden aan eenen der beschermelingen; de priester spreekt met zachtmoedigheid, met liefde, en toch met vrankelijkheid; is er een die zal wederstand bieden aan zijne taal? De hardste hoofden buigen; niet zelden zelfs, zal de jongen de eerste zijn, om zijne gebreken, zijne moeilijkheden komen bloot te leggen, en uit den mond des priesters den redmiddel te ontvangen voor zijne krankheid.

Als eene ware moeder, altijd bekommerd voor het welzijn der hem toevertrouwde kinderen, zal de priester door zijne waakzaamheid, zijne voorzienigheid, zijne ondervinding, menige fout beletten, met de gelegenheid weg te nemen; en is de fout begaan, dan zal hij zonder driftigheid de heilzame straf weten toe te passen, en het zoo verre brengen dat de gestrafte klaar zal zien dat de priester tegen zijnen dank straft; en de plichtige zal zijne straf geerne volbrengen, en den bestraffer nog meer beminnen. Dit welgelukken, dit groote gezag, kan de priester moeilijk verkrijgen, indien hij niet bijna aanhoudend tegenwoordig is in zijnen patronage, indien hij de verschillende karakters der jongelieden niet bestudeert, en indien hij niet bijgestaan wordt door ootmoedige en weldenkende Heeren, die met een zuiver inzicht werken, te weten, tot meerdere ecr en glorie van God en tot welzijn der zielen.

Met eenen kring van zulke medewerkers omringd, zal de priester gerust de taak van vader en moeder te gelijk vervullen. Hij zal in den armen werkman Jesus vereeren, en hij zal

het woord zijns Meesters gedenken: *«Hij die den wil van mijnen Vader volbrengt, hij is mijn Broeder, Zuster, Moeder, enz. (1).»*

Is de priester belet van omtrent aanhoudend in den patronage te zijn, of gevoelt hij zich geene krachtadigheid genoeg om desnoods te straffen, dan zal hij best doen met slechts de helft van den ouderlijken rol, dien wij beschreven hebben voor zich te behouden, en wel te weten dien van moeder. Hij zal om de krachtadigheid van vader staande te houden in den patronage, onder zijne medehelpers, voor elke afdeling eenen man van karakter trachten te vinden, die door geene driftigheid zich laat meeslijpen. Deze zal, onder het geleide van den priester-bestuurder, als voorzitter optreden, over de goede regeltucht waken, dan en daar vooral, waar de priester afwezig is. Moest de voorzitter soms tot de strengheid overhellen, dan zal de geestelijke bestuurder, met de liefde eener moeder, en zonder den eerste tegen te spreken, of zijn gezag te verminderen, eene plaaster op de wond leggen en het noodige evenwicht tusschen gestrengheid en zachtmoedigheid daarstellen.

De heeren of meesters hebben ook hunne plaats in het kristelijk huishouden van den patronage. Zij hebben hun aandeel in het uitoefenen van het ouderlijk gezag. Zij ook zijn met lijf en ziel aan het heil der kinderen toegewijd. Zoo moeten zij ten minste zijn. Op die voorwaarde is voor hen de Goddelijke belofte: *«Zij die er velen tot de rechtveerdigheid zullen opgeleid hebben, zullen blinken als heldere sterren (2).»*

(1) Matth. XII. 50.

(2) Dan. XII, 3.

En zoo verstaan het onze dappere medewerkers, de brave, deugdzame, ieverige heeren die met den geestelijken bestuurder samenspannen voor de kristelijke beschaving van den leerjongen in den patronage; aan hen staat gewillig de bestuurder een deel zijner vaderlijkheid of moederlijkheid af, zoo nogtans dat het ouderlijk gezag in den naam van den priester uitgeoefend wordt. Hij alleen kan dit al te zware huishouden niet geleiden. De heeren zijn zijne helpers en nemen hun aandeel in zijne taak. Oh, zij verstaan het, indien men ze zoo mocht noemen, die missionnarissen der wereld, aan dewelke, de priester-bestuurder het Heilig Vuur van den zielniever heeft weten mede te deelen. Zij ook hebben eene familie en vrienden. Zij ook hebben bekoringen. En nogtans men ziet ze van 's morgens tot 's avonds op de bres, des zondags, op dien dag op denwelke alles hen tot de rust en de verlustiging uitnoodigt, wij zien ze gansch ten dienste van de onstuimige jonkheid. God weet hier en daar van die verhevene zielen op te leiden, die reeds door hunne deugd, door hunne zelfopoffering, hier te midden van de ellendige baatzuchtigheid der wereld, als heldere sterren blinken. Onder hen, onder die medewerkers in den patronage ziet men heldendeugden ontluiken, zoo veel te schooner, zooveel te verhevener, dat zij hier op aarde schijnbaar slechts ondankbaarheid en onverschilligheid verwekken, en dat zij hunnen loon slechts in de verte verwachten, daar waar de Hemelsche Bankier hun honderd per honderd en dan nog het eeuwige loon verzekert.

Zij onderscheiden zich in den patronage, even gelijk de bestuurder door zelfopoffering, geduld, waakzaamheid, liefde. Zij zijn gansch ten dienste van den bestuurder, en zij beramen met hem de middelen om de opkomende driften

hunner toevertrouwen in te toomen. Zij gelasten zich volgeerrie met de bijzondere lasten van den patronage. De eene is bibliothecaris, de andere wijdt zich toe aan de spaarkas; hier weer is er een, die de afwezigen opneemt, daar een die het in- en uitgaan bewaakt; wat verder een die de zorg der biechtkaarten op zich neemt, voor het uitgeven en het inkomen; dan weer een die het bestuur der spelen heeft; een andere die leert zingen of uitgalmen. En allen spannen samen om de regeltucht te onderhouden, en om het gezag van den geestelijken bestuurder, gezag dat zoo noodig is en dat zooveel goed kan verwekken, ongeschonden te bewaren en te vergrooten. En in dien bestuurder zien zij den vertegenwoordiger van God. Zij werken dus als officieren onder het geleide van hunnen kapitein voor de zaak van God.

En deze kapitein of de bestuurder, acht ze hoog, bemint ze, eerbiedigt ze, ondersteunt ze. Zijn gezag tegenover hen aanziet hij niet als eene eer maar als eene taak. Hij moedigt ze aan door woorden en werken. De eerste is hij in den strijd en de laatste verlaat hij het veld. Hetgeen hij onder zijne medewerkers vooral moet doen bloeien, is de eendracht, de liefde, de moed, de volharding; hetgene hij moet uitroeien onder hen is de heerschzucht, de jaloerschheid, de verdeeldheid, den argwaan, de wereldsche inzichten, en zie daar weer eene reden voor dewelke de priester veel in den patronage moet zijn.

In een kristelijk huisgezin treft men ook aan :

§ 2. De Kinderen.

Moest een brave vader of moeder het ongeluk hebben van een ondeugend kind te bezitten, dan zullen zij eerst en voor-

al zorgen om zijnen invloed op de anderen machteloos te maken. In dien staat zullen zij op dit kind onverpoosd werken, om het door alle eerbare middelen tot bekeering te krijgen. Zij zullen zuchten, waken, bidden, berispen, verzoeken, bedreigen; maar als zij zien dat hij op het punt is de anderen te gaan bederven, zullen zij zelfs niet aarzelen hem van het huisgezin te verwijderen.

In den patronage ook zal men onverbiddelijk de deur sluiten voor die kinderen die het verderf onder de anderen verspreiden, en vooral voor diegenen wier zedigheid te wenschen laat. Maar dit wil niet zeggen dat men veel moet houden van doorzenden. Zoolang de jongeling niet schadelijk wordt voor de anderen, moet men alle middelen aanwenden om zijne slechte inborst te verbeteren. De jongens zijn niet gemaakt voor de patronages, maar deze zijn gemaakt voor de jongens. Indien men slechts heilige jongens wil aannemen en behouden in den patronage, dan is deze niet noodig. Men moet met geduld werken aan de verbetering der jongelieden. Men mag nooit vergeten, dat meest altijd een jongeling die de schande ondergaat van doorgezonden te worden, verloren is. Die doorzending kan wel eens hem tot inkeer brengen. Maar doorgaans verbittert zij zijnen aard tegen Patronage, Priester en Godsdienst.

In een kristelijk huishouden speelt de vader liefvallig met zijne kinderen, maar toch doet hij zich eerbiedigen. Daar hoort men die gemeine woorden niet hergalmen van *pere, moër*, enz. daar laat de vader zich niet door krikkele kinderen in het aangezicht slaan. In den patronage ook is men zachtmoedig en vriendelijk met de jongens. Men speelt zelfs

met hen. Maar men laat altijd een zekeren afstand bestaan tusschen de bestuurden en de bestuurders. Men duldt geene toenamen, men laat zich niet bespotten.

In een kristelijk huishouden is doorgaans alles rein en net, Men kent er geene onbeschoftheid, men spreekt er, zooals men zegt, *met twee woorden*. In den patronage houdt men zoowel aan de uitwendige reinheid als aan de inwendige en vergeten wij niet dat de uitwendige morsigheid niet zelden een teeken is van de inwendige vuilheid. Men oefent ook de jongelieden in de beleefdheid, en men doet hun verstaan door woorden en werken dat die deugd noodig is om ordentelijk door de wereld te komen.

Een brave vader, eene brave moeder, zal zich wel wachten van onderscheid te maken tusschen hunne kinderen, en alzoo de jaloerschheid te ontsteken. In eenen patronage wacht men zich wel meer genegenheid en vriendschap te toonen voor diegenen die een schoon aangezicht hebben, schooner gekleed gaan. Eene enkele maat, een enkel gewicht. De godsvrucht, de deugd, zullen uit hun eigen, en dit zoowel bij jongens als bij heeren eene zekere genegenheid verwerven voor diengene die er mede schittert. Maar deze onderscheiding, als zij waarlijk verdiend is, ontsteekt in het algemeen, geene jaloerschheid.

In een kristelijk huishouden heeft God de eerste plaats. Ook de patronage verspreidt eerst en vooral :

§ 3. *Den eerbied voor God.*

Ziet men niet in een kristene huishouden de ouders waken opdat hunne teergeliefde kinderen 's morgens en 's avonds,

voor en na het eten den Gever van alle goed aanspreken. Ziet men de kleinen niet ootmoedig het hoofd buigen voor vader en moeder alvorens zich naar de rust te begeven, en op hun jeugdige voorhoofd het teeken des H. Kruis vragen? Ziet men gansch het huisgezin in Gods tempel niet rond den stoel der waarheid of voor den altaar geschaard, om het woord Gods te hooren en het H. Sacrificie bij te wonen? En ziet men van tijd tot tijd de moeder des zaterdags niet het sneeuw witte pakje der frisch gewasschene en gestrekene kleederen gereed leggen, omdat het 's anderendaags de Groote dag des Heeren is, de dag waarop ouders en kinderen samen gaan neerknielen aan de H. Tafel? Moeder heeft reeds verscheidene dagen te voren de aandacht der kinderen verwekt en geroepen op het Heilig Gastmaal, en bij het naderen van den plechtigen oogenblik, verdubbelt zij hare zorgen.

Ook in onze kristene patronages heeft God de eerste plaats. Alles begint en eindigt er met het gebed. Nauwelijks zet men den voet in de zalen of de oogen vallen op een groot kruisbeeld, dat met de armen uitgestrekt schijnt te roepen: «Laat de kleinen tot mij komen.» En het beeld onzer goede moeder Maria ontsnapt ook niet aan het gezicht der jonge bezoekers. Zelfs met de groote feestdagen, zal men het versieren en verlichten. En de patronen der jonkheid, Aloysius, Stanislaus, Berchmans vinden ook plaats voor hunne beelden. En alsof men de muren wilde doen spreken, leest men omhoog in groote letteren gedrukt zekere spreuken, die de plichten van den jongeling herinneren, zoo als :

Waar men mede verkeert.	Geld verloren,
Wordt men mede geëerd.	Iets verloren.
	Eer verloren,
Vuile monden.	Meer verloren.
Vuile gronden.	Ziel verloren,
	Al verloren.

Als de groote klok der parochie kerk de parochianen naar de Goddelijke diensten roept, ziet men de geregelde scharen der jongelingen naar Godes Tempel leiden. Het is beter dat zij hunne diensten in de parochiekerk hebben, dan in hun lokaal, zij leeren voor later den weg naar de kerk. Men maakt ze gewoon des Zondags aan het bijwonen van Mis, Sermoon en Lof. Men leert hun, daar gewapend te zijn met hunnen kerkboek en paternoster, eerst en vooral kerkboek, niettegenstaande onzen eerbied voor den paternoster. Deze zal misschien elders beter te pas komen. Om jonge knapen ingetogen te maken onder de Heilige Mis, moet men hun den kerkboek doen gebruiken. In order verlaten zij de kerk en hernemen zij den weg naar hun lokaal.

Men tracht ze, desnoods allengskens, zoo verre te brengen dat zij maandelijks de Heilige Sakramenten ontvangen. Het regelmatig te biechten gaan, mag en moet zelfs nagezien worden. Voor de Heilige Communie, om de heiligschenderij te beletten, mag men zelfs den schijn niet hebben ze na te zien of te berekenen. Dit zij gezegd vooral voor de generale Comuniën welke de jongelingen, afgezonderd van de andere parochianen, in hunne kapel houden. Men zal er in gelukken allengskens ze uit gansch vrijen wil, en uit genegenheid tot de Heilige Sakramenten doen te naderen, als men zorg

draagt, dikwijls en met overtuiging te spreken van de maandelijksche biecht en Communie, en als men in den loop van de maand, ten minste tweemaal, in het onderwijs, den dag aanduidt der generale Communie en eene korte vermaning er bijvoegt voor de vervulling der maandelijksche plicht. In deze vermaning moet men echter goed zorg dragen te doen uitschijnen voor den jongeling, dat het dikwijls ontvangen der Heilige Sacramenten een voordeel, eene gratie is, die God hem doet, en aan dewelke hij moet beantwoorden. Men zou een droevig uitwetsel te weeg brengen, indien men het ontvangen van de Heilige Sacramenten voorstelde, als eenen dienst of eene voldoening dien zij aan den patronage of aan de overheid zouden geven. Dit zou, laat mij het woord toe: *leuren* zijn met de Heilige Sakramenten. Zulke handeling kan zeer gevaarlijk worden.

Nog eene voorzorg, die men ten opzichte der Heilige Sakramenten moet nemen, is deze: dat het ontvangen der Heilige Sakramenten volstrekt een middel moet zijn voor de jongelingen om beter en beter te worden. Men moet dus met de grootste zorg vermijden, dat die maandelijksche plicht door eene soort van gewoontegeest vervuld worde. Om deze klip te vluchten, moet men dikwijls aan de jeugd spreken van de natuur van eene goede biecht, dikwijls hun herhalen, dat men wenscht zoo verre te geraken, dat zij door het regelmatig ontvangen der Heilige Sakramenten, eindelijk er allen in gelukken om gedurig in staat van gratie te leven. Dit laatste moet gij hun voorstellen als uw vurigste wensch, als het doelwit van alle uwe pogingen.

Vergeten wij ook niet de voornaamste feestdagen van het jaar aan hunne aandacht voor te stellen, al ware het maar door

het versieren der beelden, door het zingen van lofzangen. Hoe treffend is dit laatste middel niet voor het vieren van het Kersfeest. De maand Mei moet hare buitengewone plechtigheid hebben. Zou de patronage niet eene keers in de parochiekerk kunnen opofferen? De jongelingen zouden met die gelegenheid hunne behendigheid in het zingen kunnen doen gelden.

Gansch dit stelsel van godvruchtigheid moet bekroond worden door de *retret*. Deze oefening moet echter met bijzondere voorzichtigheid voorbereid en begeleid zijn. Ik zeg voorbereid, want onder alle koorn is kaf, en eenige kwade tongen zijn genoeg om die zoo heilzame oefening in minachting doen te vallen. Daarenboven dewijl de *retret* bijzondere opofferingen van tijd en moeite vereischt van de jongelingen, mag men zich niet inbeelden dat het genoeg zal zijn van aan te kondigen dat den volgenden zondag de *retret* begint. Men zal eene maand te voren beginnen te spreken van de *retret*, er de noodzakelijkheid en de nuttigheid doen van uitschijnen. Men zal er alle zondagen eens op terug komen, de voornaamste voorwaarden uitleggen van het welgelukken eener *retret*, trachten eenen predikant te vinden, die de kunst bezit, eene ware kunst van aan jongens te spreken, aan dezen predikant, indien hij vreemdeling is, zekere gemeenzame uitdrukkingen doen kennen die ter plaatse eene slechte beteekenis hebben, hem de voornaamste gebreken van de jonkheid dier plaats kenbaar maken. Men zal door omzendbrief of anders de ouders verwittigen van het orde der *retret*, de ouders vermanen opdat zij medewerken zouden, en opdat zij alle hinderpalen van avondschool, teekenschool, winkel zouden uit den weg ruimen, opdat zij zouden zorgen dat hunne jongens recht van de *retret* naar huis komen. Men zal zelfs

zorgen dat de ouders alle avonden een bewijs hebben dat hunne jongens tegenwoordig geweest zijn in de oefeningen der retref. Dit kan gemakkelijk gebeuren door het stelsel van kaarten over hetwelk later gesproken wordt. In de retref zal men vooral trachten te werken op de zinnen der jongelingen. Goede, warme en verlichte plaats, versierde en schoon verlichte autaar, treffende gezangen, enz.

Ziedaar de plaats die God bekleeden moet in den patronage.

In een kristelijk huishouden bekommert men zich niet alleenlijk over de plaats die God er bekleedt, men denkt er ook op de betrekkingen die de kinderen met den evenmensch hebben. Hieruit volgt dat men werke niet alleen om de overheid te doen eerbiedigen op de wijze die reeds behandeld is geworden, maar ook dat men zorge dat de jongens bekend zijn met hunne plichten tegenover hunne :

§ 4. Medemakkers.

Liefde, zoetaardigheid, gediensigheid, beleefdheid, zulks moeten de jongelingen tegen over elkander toonen. Zij moeten verstaan dat zij een klein troepje uitmaken, dat afgezonderd moet leven van de jongens der straat. Zij moeten dus in en niet buiten den patronage hunne vrienden zoeken. Gelijk de eerste kristenen, te midden der heidenen eene gansch afgezonderde familie uitmaakten, waarin allen maar *een hert* hadden, zoo ook moeten zij, te midden van het bederf der groote steden, en vooral in de straat afgezonderd blijven. Daarom is het noodig dat er onder hen geen haat of afgunst besta, dat zij elkander als broeders beminnen, en dit zal het bestuur niet uit het oog verliezen.

Men zal ook bijzonder zorg dragen dat *die liefde* niet overga tot bijzondere vriendschap of tot het vormen van klikken. Zekere jongelieden zijn gevoelig en uitspattend van karakter, zij maken zich licht beminnelijk, en zullen gauw onder hunne makkers iemand ontmoeten, die met eene zinnelijke, vleesche-lijke liefde zich aan hen vasthecht. Die bijzondere vriendschap zal ze beiden bederven. De bestuurder zal dezen band trachten te breken, of liever nog, zoo haast hij hem bemerkt, beletten dat hij de slachtoffers omsingele. Een punt van groot aanbelang in die zaak is van geene liefkozingen, handelijke streelingen, of spelen van dien aard in den patronage te dulden, en zoo zal men dikwijls de zinnelijke vriendschap voorkomen.

Uit de liefde slecht verstaan, komen ook de klikken voort. Er moet voorzeker eene verdeeling bestaan onder de jonge leden van den patronage. Het zou gevaarlijk zijn jongelingen van 18 jaar gedurig in aanraking te stellen met kinderen van 12 jaar. Over eene heilzame verdeeling zal er later gesproken worden. Aanzie als eene ware pest voor den patronage, het vormen van zekere groepen van jongens die aaneenhangen, elkander gaan opzoeken buiten den patronage. Als dit eenmaal begint, geraakt men er moeilijk van af. De eene klik is nauwelijks uiteen verspreid, of eene tweede is al in vorming. Zekere afdeelingen van muziek, tooneel enz., hoewel zij noodzakelijk kunnen zijn, geven gemakkelijk aanleiding tot dit misbruik. De uitwerksels van dien samenhang zijn: opstokerij tegen het gezag, verdeeldheid onder de jongens, dwaze ondernemingen, en eindelijk het verlies van de goesting voor het eenvoudige leven van den patronage; tot slot verlies van Godsvrucht en deugd.

De jongens moeten onder elkaar *zachtmoedig* worden. Al wie een weinig met de jongens der werkende klas omgaat, weet zeer goed hoe krikkel er velen van aard zijn, hoe onstuimig dikwijls deze oploopenheid voor de kleinste zaak te voorschijn komt. De knapen zijn als fier over hunne lichaamskrachten, die zij van dag tot dag voelen vermeederen. Dit is hun eigendom. Ook zijn zij genegen er gebruik van te maken en met dezelve deel te nemen aan den eersten wedstrijd die zich aanbiedt. Hoe licht gaat de elleboog niet omhoog. Hoe snel fonkelen die levendige oogen niet. Welnu deze onstuimige veulens moeten allengs door het zoete juk der kristene leering getemd worden, tot bedaardheid en redeneering gebracht worden. Zij moeten hunne lichaamskracht voor betere omstandigheden bewaren. Veel reeds zal men bekomen, indien de geleiders het voorbeeld geven van een effen en gestadig karakter. Men zal geene verwijtingen, bedreigingen of twistzucht ongemerkt laten voorbijgaan. De ruziemakers zal men tusschen vier oogen over hun hatelijk gebrek met eene zachtmoedige krachtadigheid berispen.

De werkende klas geeft dikwijls aan de begunstigde klas voorbeelden van zelfopoffering en *gedienstigheid*. Niet zelden komt men arme huishoudens tegen, die, niettegenstaande hunnen hachelijken toestand hun brood nog met anderen breken, weezen innemen, ouderlingen aantrekken. Dit belet niet dat vele jongelingen uit hun eigen, en vooraleer zij de ondervinding van het leven hebben, aangedreven worden door den noed en het verlangen om vooruit te komen, en baatzuchtig, onverschillig worden voor het goed van den evenmensch. In het huiselijk leven van den patronage komen

zoovele gelegenheden voor, om die baatzuchtigheid te keer te gaan, en om te leeren gedienschtig en edelmoedig te zijn.

De *beleefdheid* moet niet minder aangeleerd worden. Zij zijn soms wat onbeschoft onze leerjongens. Maar zij weten niets beters. Ruwe gasten op den winkel, eerlooze personen op de straat, huisgenooten in den bouw, alleen leeren hun gemeene uitdrukkingen, grove denkbeelden. Welnu in het huisgezin van den patronage zal men de deftige taal, de uitstekende manieren in eere brengen. Elk der medewerkers, zal zorgen dat hij met de benaming van *Mijnheer* aangesproken wordt. De jongens zullen het hoofd ontdekken als zij de overheid aanspreken. Men zal geene toenamen, bijnamen dulden, evenmin de gemeene houdingen. Tegen de gemeene manier van zich te kleeden zelfs, al is het dikwijls de schuld der ouders, zal men zich verzetten. En van tijd tot tijd zal men zelfs eenige regels der welvoegelijkheid uitleggen. Wat zullen onze leerjongens, eens werklieden geworden, den patronage dankbaar zijn voor het goede dat zij daar geleerd hebben, en dat hun in de wereld zoo van pas komt!

Eindelijk in een kristene huisgezin, bekommert men zich ook over den eerbied dien de zoon aan zichzelf verschuldigd is. Hieruit volgt in den patronage dat men ook aan den beschermeling doe verstaan:

§ 5. *Het persoonlijk gevoel van eer.*

Een jongeling die zonder zorg aangekleed is, die vuil en morsig is in aangezicht en handen, vooral des zondags, die zichzelf zonder wederstand, oneerbiedig laat behandelen door zijne makkers, die boeken en gerief bemorst, die voor

iedereen als zot wil dienen, die op straat zich losbandig gedraagt, die ongevoelig blijft, als men hem vernedert, indien ten minste zijne schijnbare ongevoeligheid geene bovenna-tuurlijke onderwerping is, zulke jongen is op geen en goeden weg, en voor hem mag de overheid wel met voorzichtigheid den regel toepassen dat dikwijls de uitwendige slordigheid een teeken is der inwendige wanorde. Wat doet dikwijls den jongeling bezwijken aan de dierlijke bekoringen? Wat doet dikwijls eenen jongeling gemeen en grof van gevoelens worden, zoo niet het gedacht dat hij door niemand geëerbiedigd wordt, dat hij zich als eenen verworping aanschouwt, die niets te verliezen heeft. In zulken staat laat hij al meer en meer den toom los, hij zakt dieper en dieper.

Aan zulken jongeling moet men doen begrijpen dat hij een kristene is, dat hij eene ziel te redden heeft, en dat hij moet zorgen om later ordentelijk door de wereld te komen. Hoewel de zachtmoedigheid altijd in de handelingen der bestuurders moet doorschijnen, bemerkte men wel dat men in dit geval niet te toegevend of te streelend mag zijn. Niemand neme hier eene slechte gevolgtrekking uit het voorafgaande princip. Zij zijn eerbiedwaardig, die harde en zwarte weeren die de werkman in de beoefening van zijnen stiel gekregen heeft. Zij verdient achting en eerbied die rosse tint die het aangezicht of de handen van den kleinen smid of schouwvager in de week gekregen hebben en die niet verdwijnen voor de zuivering van de beste zeep; zij zijn bewonderenswaardig die versletene maar spaarzaam gelapte kleedderen die den nood maar niet de zorgeloosheid verraden. Hoe geerne druk ik de ruwe hand van eenen dokwerker, van eenen schoenmaker! Hoe eerbiedig raap ik de tienmaal gelapte

overjas op die bij geval van den kapstok gevallen is! Maar men zal de slordigheid bevechten, met den zorgeloozen jongen zich te doen gaan wasschen, als het noodig is. Men zal de grove taal bevechten met eene zekere boet te stellen op de spotnamen, op de grove woorden. Men zal de ontucht bevechten met rond zekere plaatsen waar de noodzakelijkheid van het menschelijk lichaam moet voldaan worden, stilte en strenge stilte te vereischen.

In een huisgezin waar orde heerscht, weten de ouders altijd waar hunne kinderen verblijven, zij volgen ze met drukke aandacht overal na, waar zij aan hunne rechtstreek-sche bewaking ontsnappen. De bijgevoegde ouders van den patronage zullen ook niet onverschillig zijn over :

§ 6. *De afwezigheden der Jongelingen.*

Moest een patronage werkeloos blijven, als een jongeling afwezig is op de gestelde uur, helaas! hij zou misschien meer kwaad dan goed verrichten. Waar zit die jongen op de gestelde uur? De ouders zijn gerust en denken dat hij in goede handen is. Hij komt op den gewonen tijd te huis, en vader of moeder hebben geen argwaan. En misschien heeft die jonge ziel op dien avond den doodsteek gekregen. Indien de bestuurders van den patronage zich niet bekommeren over de afwezigheid van den hun toevertrouwd jongen, maar dan is deze aan zichzelf overgelaten, en wie weet hoe verre hij zal gaan. Dat zij ten minste de ouders verwittigen. Misschien verstaan deze hunne plicht niet. Maar in alle geval is het geweten der bestuurders in veiligheid. Heeft de patronage eenen persoon die op staanden voet, den zondag zelve, de ouders kan onderrichten over het wegblijven van hunnen

zoon, zooveel te beter. Heeft men deze hulp niet, dat men ten minste zorgt dat de ouders in de week door gedrukte omzendkaart verwittigd worden. De posterij zal voor eenen centiem de bestelde hoodschap doen, en de ouders die hunne plicht kennen, zullen weten wat zij in deze omstandigheden te verrichten hebben. Hij die zijne kinderen niet kastijdt, maakt zich eene roede voor den ouden dag. De ouders zullen ook verplicht zijn de bestelde kaart den volgenden zondag terug doen te brengen, met de aanteekening er op geschreven van de oorzaak der afwezigheid. Zoo zal men weten, met welke ouders men te doen heeft, zoo zal men bij tijd, 't zij aan de ouders, 't zij aan de kinderen eene heilzame berisping kunnen geven. Wie zal op zich de verantwoordelijkheid nemen, het bestuur van eenen patronage of van eenen kring van jongelingen, waar de afwezigheden niet nagezien worden?

TWEEDE HOOFDSTUK.

EIGENAARDIGHEID VAN HET HUISHOUDEN VAN DEN KRISTELIJKEN PATRONAGE.

II.

1. *Afdeelingen in den Patronage.*

In eenen patronage, gelijk wij hem rond ons zien te werk gaan, neemt men doorgaans de kinderen, te beginnen van hunne Eerste Communie, en men laat ze tot eenen onbepaald gevorderden leeftijd. Daar vinden wij dus ware kleinen, welke men gedurende twee jaren bereid heeft voor het grootsche Werk der Eerste Communie. Velen onder hen dragen nog den heilzamen blinddoek der onnoozelheid, misschien meer in de steden dan op den buiten; zij dragen met zich den geur van den autaar; zij zijn als was, dat voor alle vormen kan gekneet worden. Daarnevens vindt men jongens van 14 of 15 jaar. Hunne onnoozelheid is verdwenen. Zij hebben misschien reeds in den verboden appel gebeten. Misschien zijn zij kuisch en zedig gebleven, met behulp van het regelmatig ontvangen der Heilige Sakramenten. Maar welke onweders in die jonge harten! Daarbij vindt men jongens van 18 jaar of meer. Zij kennen gansch de wezentlijkheid van het menschelijk leven. De driften zijn omstuimig;

van tijd tot tijd, als een gaz die bijna ongemerkt ontsnapt, doen zij zich in den kring rondom hen gevoelen. Deze jongelingen hebben reeds zooveel gezien en gehoord. Zal hunne tong verlamd blijven? Eene mengeling maken van die verschillende staten, oud en jong bijeen brengen, dit ware aan de eene de onnoozelheid ontrukken, die zij niet lang genoeg kunnen behouden, aan de anderen, vuur bijbrengen dat welhaast het buskruit hunner slechte neigingen zal doen ontploffen.

Het is dus van het grootste belang dat men afdeelingen make, en de oude jongens van de jongeren afzondere. Die maatregel zal ook toelaten, het reglement meer buigzaam te maken volgens den ouderdom der jongens met dewelke men handelt. Kan men twee afdeelingen slechts maken, men zal er eene behouden voor de jongens van 11 tot 14 jaar, de andere zal diegenen bevatten welke dien ouderdom overtreden hebben; nog beter zal men drie afdeelingen maken, als het mogelijk is. Eene voor de jongens van 11 tot 14, eene tweede voor de jongens van 14 tot 17 en eene derde voor de anderen. De taal die men voeren moet voor de kleinsten, betaamt geenszins aan de grootsten. Hieruit volgt dat men in elke afdeeling een onderwijs afzonderlijk doet. De verdeeling zal ook toelaten het verbruik van bier, en het rooken te regelen volgens den ouderdom. De grooteren zullen ook spelen hebben, die voor de kleinen niet geschikt zijn. Eindelijk de grooten zullen zich gevleid voelen voor het onderscheid dat men tusschen hen en de anderen maakt, en de kleinen zullen eenen zekeren zucht gevoelen om op te stijgen naar eene hoogere afdeeling, en dit zal hunnen geest van veranderlijkheid wat intoomen.

2. Spelen.

Te midden van het gewoel der spelen, dalen opmerkzaam de fondsen van den duivel. Hoe meer men speelt in de vrije uren, hoe minder gevaar er bestaat voor de zedigheid, de opstokerij, en andere noodlottige taal. Men is met recht wantrouwig van diegenen die op den koer tegen eenen muur geleund, in eenen hoek, aan het spel geen deel nemen. Deze geveinsde ernstigheid, als zij niet voortkomt uit vreesachtigheid, voorzichtigheid of onpasselijkheid, voorspelt niets goeds. Het is ook uit die kleine klikken dat meestal de geest van opstand zal voortkomen. Loopen, springen, zwieren, zie daar wat er op den koer moet gedaan worden. Zoolang men de kleeren niet verscheurt of bemorst, of elkander geen leed aandoet, zal men deze uitgelatenheid niet moeten beteugelen. Zelfs, komen er dagen dat men moeilijk aan het geloop geraakt, zullen eenige der jongste heeren het spel in gang zetten. Deze uitspanning gevoegd, bij de alledaagsche beweging van hunnen stiel, zal genoegzaam voor de lidmaten der jonge werklieden de gymnastische oefeningen vervangen. Niets is meer geschikt om hun eene *mens sana in corpore sano* te geven. Zij wier natuur niet geschikt is voor deze bewegingen, vinden op den koer hunne voldoening in een stil ton- of schijfspel. Eene zaak slechts vraagt onder al dit woelen eene bijzondere aandacht, te weten dat men de spelen beletje, die onder de jongelieden total te gemeenzame aanrakingen aanleiding geven.

Binnen de zalen moet ook onder het spel eene zekere orde heerschen. In vele patronages heeft daar elke jongen zijne vaste tafel waar hij 's avonds met dezelfde makers speelt. De

tafels zijn genummerd en de doosjes waarin het kaartenspel bewaard wordt, dragen ook de nummers; zoo doende vindt men gemakkelijk de tafels die hunne spelen vernielen, bemorsen of verkwisten. Men is in het algemeen over dit stelsel van vaste plaatsen zeer te vreden. De bewaking is gemakkelijker, de opneming der afwezigheden evenzoo. Men kent gauwer diegenen die breekspel maken en met anderen niet aarden kunnen. In het algemeen late men niet gemakkelijk het rondloopen in de zalen toe; vier en vier, nemen de jongens plaats en spelen zij; komen de vier spelers eener tafel niet goed overeen, dan zal men licht eene kleine verandering te weegbrengen. In den *Bode der Katholieke Volkswerken* (afleveringen van Januari en Februari 1886) zal men verschillende spelen beschreven zien die men alle gelijk in eene zaal kan verrichten.

De spelen welke aan tafel gedaan worden, zijn het kaartspel, de domino, het damberd, de bak, het gansken, onder zijne verschillende vormen, het arlekijnspeel, het koninkspel, enz. Intusschen is men in eenen hoek der zaal druk bezig met eene schijftafel, een Engelsche billard, het tonspel, enz. De groote billard, hoewel hij niet gansch zonder gevaar is voor jonge lieden, dewijl men zoo gemakkelijk driftig wordt voor dit spel, en in het latere leven er veel geld aan verteert, is nochtans in het algemeen aangenomen voor de grooten, en heeft zijne bijzondere wetten en reglementen.

Hier komt een vraagpunt voor, moeilijk om op te lossen, en zeer belangrijk nochtans.

Mag men in eenen patronage voor geld spelen?

Langs den eenen kant, de uitdrukking alleen: *„voor geld spelen,„* geeft den schrik op het lijf. Indien men in eene kriste-

lijke inrichting eene zekere maat kan stellen, die men niet zal overtreden, wat zal er later gebeuren, als de jongens den patronage verlaten hebben, en zonder toom zich aan het spel kunnen overleveren? Langs den anderen kant, meest alle de spelen verliezen veel van hunne aantrekkelijkheid, indien de winner geen voordeel te verwachten heeft; vele spelen zijn zelfs zoodanig ingericht dat de roem van de overwinning die men behaalt, meest afhangt van de min of meer groote winst die men doet. En toch er moet gespeeld, en dapper gespeeld worden. Hoe het dan aangelegd, om de misbruiken te voorkomen, en terzelfder tijd het spel aan te moedigen?

Laten wij geen besluit nemen, maar ons bepalen met de handelwijze van hier en daar uit te leggen.

Enkelen hebben het grondstelsel van *voor geld spelen* aangenomen, maar trachten het zorgvuldig in te toomen. Zij hebben, om zoo te spreken, den kleinen tarief voorgeschreven. Welk ook de uitslag zij van het whistspel, de winst zal niet boven eenen cent gaan. Maar hoe zal men een waakzaam oog op elke van die 50 of 60 tafels kunnen houden? Zullen er geene geheime overeenkomsten zijn? — Anderen hebben het grondbegin van het *spelen voor geld* kortaf verworpen. Maar hoe dan het spel aangemoedigd? Wat zal beletten dat in eene whistpartij een aardige op *goed valle het uit* spele en *miserie* ga of *abondance* volgens zijne grillen, dewijl hij niets te verliezen heeft? Een aantrekkelijk spel is alzoo onmogelijk.

In zekeren patronage ontvangt elke jongen die goed door gespeeld heeft bij het verlaten van het lokaal eene kaart, 't zij dat hij gewonnen, 't zij dat hij verloren heeft. Boven dit, ontvangt hij, of twee van de vier eener tafel, die het grootste getal overwinningen behaald hebben, nog eene kaart. Die

kaarten dienen als munt, ter gelegenheid der drij tombolas die jaarlijks plaats hebben. Met die kaarten kunnen zij bieden en koopen, als de verkoopdag zal aangekomen zijn. Die het hoogste biedt, behaalt het voorwerp. Voegt hierbij dat het aan de jongelingen toegelaten is die kaarten zelfs te gebruiken als munt in de spelen die zij ondernemen. Zij kunnen en mogen voor kaarten spelen. Men zal misschien zeggen: worden die kaarten niet gekocht en verkocht? Het is mogelijk, maar er zijn nog niet vele voorbeelden van. In alle geval, ik wacht naar eene goede oplossing van die kwestie. De *Bode van het Verbond der Katholieke Volkswerken* staat open voor hem die deze vraag wil beantwoorden.

3. Onderwijs.

Men komt niet alleen naar den patronage om te spelen. Het spel is slechts een middel om den tijd ordentelijk te slijten. Het groote doelwit is de kristelijke en zedelijke opvoeding van den werkman. Daar de kleine smid, geheel de week voor zijn aambeeld staat, de kleermaker op zijne naaitafel zit, de schoenmaker op zijnen pikkel, moet er 's zondags wel eens aan gedacht worden om den geest te versieren met nuttige kennissen, het hert te vervullen met heilzame gevoelens. Hiervoor heeft men den voor- en namiddag; na de goddelijke diensten valt er aan het onderwijs te denken. Wat al nuttige kennissen kan een verstandige meester op dit uur of die twee uren van den zondag niet in den geest der jongelingen werpen! Hier wordt een geestelijk onderwijs gegeven volgens den ouderdom van den leerling. Terwijl men in de lagere klassen zich zal bepalen bij een klaar en aantrekkelijk onderricht over den Catechismus, zal men in de hogere

klassen, eene soort van lofrede of verdediging van den Godsdienst daarstellen. De jongelingen hebben alreeds kennis gemaakt met de voornaamste opwerpen die de ongeloovigheid, vooral op het terrein van de geschiedenis, maakt tegen den Godsdienst. Welnu, zij moeten er de antwoorden van kennen, niet alleen voor de bevestiging van hun eigen geloof maar zelfs om bij gelegenheid den onwetenden aanvaller bot te stellen. Men zal hun leeren, om in die gevallen, spaarzaam in hunne woorden te zijn, den aanvaller zelven te ondervragen en te doen antwoorden, Men zal hun leeren redeneeren, men zal hun leeren den lichtzinnigen aanvaller in de moeilijkheid brengen. In die koersen van Godsdienst worden onze jongelingen gewapend tegen den verderfelijken praat van den werkwinkel, van de straat. Voor de grootsten zal men zeer gevoegelijk in de lezingoefeningen, de Gewijde Geschiedenis door de Kerkelijke Geschiedenis vervangen. Het is immers meest door het slecht uitleggen van de historische feiten dat de Godsdienst in de wereld wordt aangerand. Men heeft voor deze oefening een boekje over de Kerkelijke Geschiedenis, dat vroeger diende in de Normaalschool van Lier.

Het andere deel van den tijd aan het onderwijs besteed, zal nuttiglijk gebruikt worden om de aangeworvene kennissen in rekenen, schrijven, enz., te onderhouden of te versterken. Hoevele kinderen die de lagere school verlaten om naar den winkel over te gaan, en die maar gebrekkelijk kunnen lezen en cijferen! Hoe nuttiglijk zal men de meer gevorderden een weinig gemeenzaam maken met de Fransche taal, of wel zal men hun zachtjes aan, de baan openen voor pratieke wetenschappen! Men onthoude wel dat, als men wil orde hebben in die zondagsche klassen, als men wil dat de leerlingen er geerne naar

toe komen, en er zich deftig gedragen, men moet zorgen dat de leerlingen de nuttigheid van die klassen gevoelen, dat zij hunnen vooruitgang bestatigen.

De vooravond en de avond zijn in meest al de instellingen aan het spel toegewijd. Als men zijnen tijd goed besteed heeft, als men in den dag aan God voldaan heeft, en tevens geleerd heeft, dan is het billijk dat men 's avonds zich verzette. Nochtans menige bestuurder zal ondervinden dat een geheele avond ononderbroken aan het spel toegewijd, meesters en leerlingen soms verveelt. Men zal dikwijls genegen zijn, om die lange reeks van uren te onderbreken, 't zij door de oefening der Congregatie, 't zij door eene leerzame voordracht. Hier is behendigheid noodig. Om de herten der kinderen te treffen moet men geen Bossuet of Lacordaire zijn. Misschien zouden die groote meesters 's zondags avonds in eene patronage weinig bijval verkregen hebben. Om aan kinderen en jongelingen te spreken, moet men eene bijzondere taal aannemen, te weten hunne taal, hunne uitdrukkingen. Klarheid, afschildering, gevoeligheid om hun zwak oordeel, hunne inbeelding en hun hert te treffen, dit moet er zijn. Men zal meer bewijzen met feiten dan met redeneeringen. Bemerkt men dat zij verstrooid zijn, dat er een gehoest of geschuifel met de voeten plaats heeft, dat zekere koppen neigen om te slapen, en wil men aanstonds eene stilte hebben om muizen hooren te loopen, eene aandachtigheid die de oogen doet vonkelen, begin dan maar met deze woorden: *Er was eens eenen keer*, etc. De eene of de andere geschiedenis geeft aan den spreker al zijnen invloed terug. Voorders korte volzinnen, klare gedachten, treffende beelden, afgewisselde taal, nu geheimzinnig en stil, dan weer opgewonden en uitgelaten,

ziet daar eenige der voorwaarden die men moet ondergaan om de aandacht der jonkheid te boeien. Genoeg hierover!

Gaan wij over tot een ander orde van gedachten. Men heeft in eenen patronage alle soorten van karakters. Men kan er alle soorten van ondeugden en misstappen tegenkomen. Welke middelen heeft men er om de deugd aan te moedigen en de ondeugd te straffen?

4. *Belooningen en straffen.*

Men zou bijna moeten zeggen: belooningen en onttrekking van belooningen.

Want met welke straffen kan men afkomen in eene vergadering, waar de jongelieden slechts uit louteren goeden wil naar toe komen, of misschien een weinig omdat zij door hunne ouders aangezet worden. Is men wel zeker de medewerking der ouders te behouden, als men begint te spreken van straffen? En wat zal men in eenen patronage verrichten met jongens die er tegen wil en dank komen? Ten andere is het niet weerdiger iets met vrijen wil gedaan te krijgen dan iets door de vrees af te truggelen? Is het niet voorzigtiger de fouten te voorkomen dan ze te moeten straffen? De ouders zelf zijn dikwijls de oorzaak van de fout die moet gestraft worden. Hier is het eene afwezigheid, daar een te laat komen, dat zeer dikwijls aan de ouders moet toe geschreven worden.

Zal men om te straffen, de jongelingen voor eene maand doorzenden? Maar dat is hunne slechte neigingen toegeven. De ouders bekommeren er zich in het algemeen weinig om, en de zonen loopen gedurende eene maand op straat. Is hier spraak van goede en kwade noten? Dit kan gelukken bij de

kleinsten. Meestal zal de straf bestaan in het doorzenden. Maar laten wij toch zoo weinig doorzenden als het maar met de orde en de zedelijkheid overeenkomt, dan zelfs als men geene plaats genoeg heeft om nieuwe leden aan te nemen. Want eenen jongeling doorzenden is hem op den breeden weg van het verderf zetten, en de patronage zou welhaast aan eene hotellerie gelijken, waar men in- en uitgaat. Eene strenge berisping tusschen vier oogen, of wel bij sommigen, wel te verstaan, eene kleine vernedering in het openbaar, ziedaar wat men nog kan toepassen.

De zaak wordt gemakkelijker als men door straffen verstaat, de onttrekking der belooningen. De bestuurder die geacht en bemind wordt, straft al zeer streng dikwijls, als hij minder bewijzen van vriendschap vertoont aan de plichtigen. Men heeft dan misschien eene jaarlijksche prijsuitdeeling, in dewelke de deugd kan beloond worden. Er bestaan patronages waar die prijsuitdeeling, geheel het jaar door, haren heilzamen invloed verspreidt, omdat de jongens bijna juist kunnen narekenen, op alle tijdvakken van het jaar, hoe hoog hnnne fonsden gestegen zijn voor de prijsuitdeeling. Men geeft aan alle jongens die regelmatig komen en zich goed gedragen, in iedere bijeenkomst eene kaart, en men houdt zoo nauwkeurig mogelijk, den register van die kaarten. Het zijn zulke kaarten, gestempeld met den naam van den dag die men onder de retret, bij het uitgaan kan uitdeelen, opdat de ouders zouden zeker zijn, dat hun zoon elken avond tegenwoordig is geweest. Zekere fouten slijpen na zich het terug geven van eenige kaarten. Het getal kaarten dat de jongeling in handen heeft, is eene gedu-

rige aanmoediging voor het goede. En toch nog kan die middel overal, vooral bij grooten niet toegepast worden.

Dan heeft men nog de tombola's volgens het stelsel, hiervoren beschreven. Men koopt er de voorwerpen, als op eene merkt, met eene andere soort van kaarten, die men de spelkaarten kan noemen. Diegenen die dapper en gestadig gespeeld, en dus ook zich goed gedragen hebben, zullen vele van die kaarten bezitten, en diensvolgens meester zijn van de schoonste voorwerpen van de tombola. Men zal zorg dragen in de zaal een schab aanhoudend te hebben, ten dienste van de uitstelling of tombola, en ten minste eene maand voor den verkoop, zal men dit schab bezetten met de voorwerpen, die moeten verkocht worden om alzoo de gretigheid te verwekken, en den eerbied voor de spelkaarten te vermeerderen.

Dan heeft men nog zekere uitstapjes die men kan ontzeggen aan hen wier gedrag te wenschen laat, het verwittigen der ouders, het voorbijgaan zelfs, als men soms de eene of de andere kleinigheid, zoo als eene sigaar, uitdeelt. In zekeren patronage waar men begon met de jongens des zondags in de Parochiekerk naar het Lof te brengen, bemerkte men met groot spijt, nu en dan eenen onder de jongens, die zich toeliet in de kerk eene zoetigheid in den mond te hebben, of wel die in het overgaan van de kerk naar het lokaal een winkeltje inliep om te snoepen. Den volgenden zondag, hing men in de afdeeling der kleinen, eene groote witte plakkaart, op dewelke van boven in groote letters gedrukt stond het woord: *Snoepers*. En men verwittigde tevens de jongens wie die snoepers waren die op dien lijst moesten komen, en welke nadeelen zij op zich trokken. Zes of zeven namen kwamen er op den lijst,

en na eene maand tijd was er geen spoor van snoepen meer te zien. De plichtigen konden met bewijzen van beternis gegeven te hebben, na twee of drie maanden van dien schandpaal verlost worden. Dezelfde list kan ook met vrucht gebruikt worden voor andere gebreken, zooals het gedurig te laat komen, enz.

Dewijl wij nu reeds een woord gerept hebben over zekere beroovingen, die men soms den jongelingen kan opleggen, gaan wij over tot de vermakelijkheden die men in den patronage kan inbrengen, en wier berooving weer eene straf uitmaakt. Bemerken wij echter dat het eene ellendige handelwijze zou zijn, gedurig bedreigingen in den mond te hebben, en deze nooit uit te voeren. Bedreigen doet men zelden, maar als men het doet, moet men er gevolg aan geven.

5. *Vermakelijkheden.*

Een groote vijand van den patronage is de eentonigheid. 't Is hij die vele jongelingen belet van te volherden. 't Is hij die aan vele jongelingen eenen afkeer inboezemt voor den patronage. En dit is wel te verstaan. Het leven van den jongen werkman is in de week reeds eentonig genoeg. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, altijd aan dezelfde bezigheid overgeleverd, gedurig met de schaaf of met den bijtel of met de naald in de hand, mag hij wel voor 's zondags een weinig verscheidenheid zoeken. Maar zal de zondag hem dit wel genoegzaam aanbieden, indien, benevens de regelmatige oefeningen van godvruchtigheid hij slechts een eentonig en nooit afgewisseld spel tegenkomt, als eenige middel om zich te verzetten? Alles slijt in de wereld, en met welken iever hij

ook het leven van den patronage beginne, welhaast komt de verveling. Hij ziet andere jongelingen van zijnen ouderdom en zijnen staat, des zondags met het stokje in de hand, vrij en vrank rondfladderen. Hij hoort de muziekkorpsen de straten der stad doorkruisen. Hij ziet de plakkaarten welke tot alle soorten van verlustingen uitnoodigen. Hij voelt de milde lentezon die hem naar buiten lokt. In die omstandigheden is de bekoring die hij ondergaat van wege eenen makker genoeg, om hem aan zijnen patronage te doen verzaken, of ten minste om hem slechts met een gedwongen hert er naar toe te stuwen.

Men moet dus afwisseling, verscheidenheid, buitengewoon verzet in den patronage brengen. Men zal er zekere feestjes inrichten 't zij in de zaal, 't zij op den koer. Men tracht vooral die dagen te vieren die doorgaans in de goede huishoudens gevierd worden. Men tracht op de dagen die in de steden vooral gevaarlijk zijn voor de jonkheid, zoo als vastenavond, nieuwjaar, iets in te richten dat de straat doe vergeten. Heeft men eenen schoonen koer, men zal er wedstrijden kunnen inrichten. Zal men er misschien geen klein vuurwerk kunnen afsteken of eenen ballon oplaten, geene verlichting ondernemen? Misschien is er eene fanfarenmaatschappij die eene feest kan geven. (Men voorkome echter dat de jonge fanfaren, na een instrument geleerd te hebben, den patronage ontvluchten om buiten op de kermessen, bij middel van hunne kleine kennis, geld te gaan verdienen!)

Men heeft dan ook de Tombola, die eene zekere aantrekkingskracht heeft. Misschien kost het moeite om de noodige voorwerpen bijeen te rapen. Maar waarom in den loop van

het jaar de gelegenheid niet waarnemen van den eenen of anderen uitverkoop, om voor weinig geld, vele prijzen aan te werven? Er zijn kamers van bestuurders die geheel het jaar aan kleine bazars gelijken, omdat zij daar gedurig eenen voorraad hebben voor de groote dagen. En dan in alle steden zijn nog talrijke en milde brave handelaars. Men toont een weinig vertrouwen in hen, men zegt een woord van den patronage, men *vraagt* niets, maar men *geeft*.... een stuk van 5 franken opdat zij bij tijds eenige voorwerpen zouden bijeenrapen uit hunnen winkel: *do ut des*, en men ontvangt een mandje waar ten minste voor 20 frs. weerde in is.

Evenzoo, men vergeet Greef van Half-Vasten, Sint Niklaas, den nieuwjaarsdag niet.

In den zomer lokt het goede weder naar den buiten. Wat zal beletten eens een uitstapje te doen, 't zij een plezierreisje, 't zij eene godvruchtige bedevaart? Heeft elke groote stad in de nabijheid geen bijzonder heiligdom? Zou het slecht zijn de groote jongens langzamerhand alle zondagen wat laten uit te leggen, en er ten laatste iets of wat bij te doen, en dan eens gebruik te maken van den afslag van 50 % die de ijzeren weg doorgaans verleent aan hen die per gezelschap reizen? Kan men niet overal een rustig, vreedzaam en tertzelfder tijd belangrijk oord uitkiezen, waar men eens eenen dag gaat overbrengen?

Een groote middel tot verlustiging nog is het tooneel. Wat zullen wij hier van denken? De kwestie is in verschillende vergaderingen van den Bond der Katholieke Belgische Volkswerken drukbesproken geworden. De gedachten waren zeer verdeeld. Met talent en met vurigheid werden de tegenstrij-

dige gevoelens verdedigd. Sommigen waren groote voorstanders van het tooneel in de Volkswerken. Anderen gebruikten met groot wantrouwen dien middel van verzet. Enkel en waren er opentlijk tegen.

De verdeeldheid schijnt voort te komen uit deze omstandigheid dat in onze groote steden de gemoederen van ons katholiek werkvolk verschillend gesteld zijn, tegenover den drift voor het tooneel. In Gent, bij voorbeeld, waar er vele fabrieken bestaan, en waar de zoo talrijke werkende klas bijzonder aangerand is door de *Internationale*, vindt men eene groote genegenheid onder de katholieke volksklas zelfs, om den theater bij te wonen, en men schijnt te vreezen, dat bij gebrek aan theaterstukken in de Werken, ook katholieke werklieden hunnen toevlucht zouden nemen tot de stadstheaters die doorgaans slecht zijn. Brussel schijnt omtrent denzelfden invloed te ondergaan. In Antwerpen, waar, door de hevigheid van den politieken strijd, de katholieke huishoudens meer afgezonderd zijn van de ongelooovige en wereldsche huishoudens, waar, van over eeuwen altijd vele congregatiën bestaan hebben, die voor regel hadden dat het bezoeken van den theater, slechts eenmaal zelfs, eene reden van uitsluiting was, in Antwerpen, zeg ik, schijnen onze katholieke huishoudens minder drift te gevoelen voor den openbaren theater. Nochtans daar ook vermenigvuldigt de duivel zijne zalen tegenover de tempels van God. In Antwerpen dan, heeft het tooneel ook eenen merkwaardigen rol in de vermaken bij eenige patronages. In andere is men er minder goed voor ingericht. Is er wel een patronage waar het tooneel totaal uit verbannen is? Men denke er niet aan, de handelwijze te bekniibelen onzer dappere beschermers van de jonkheid.

Het zij slechts toegelaten met eene zekere bedeesdheid eenige maatregelen aan te duiden die de voorzichtigheid schijnt op te leggen.

Men zal goed doen als men het nuttig oordeelt van soms komedie te spelen, of muziekfeesten te geven, altijd aan die feesten een karakter van eenvoudigheid te behouden en zelden dezelfde jongens meermaals doen op te treden. Dit zij vooral gezegd voor de komediestukken. Een jongen die eenige malen is toegejuicht, wordt doorgaans hooveerdig, onbehandelbaar. Men heeft er soms den patronage zien verlaten omdat zij na de vertooning door den eenen of den anderen makker zijn uitgelachen geworden. Een jongen die wel gelukt in het spelen, zal welhaast met hert en ziel aan den theater vastgehecht zijn, en misschien den kindertheater van zijnen patronage verlaten om gaan te zien naar den grooten theater van de stad. En dan is hij verloren. Hetzelfde uitwensel brengt men voort op de enkele toeschouwers als men te veel aan het toneel van den patronage de eenvoudigheid afneemt, en te veel den *waren theater* wil nadoen.

6. *Bewaking in den patronage.*

Het gebeurt niet zelden dat in het leger van de beschermers der jonkheid, zekere brave personen ingelijfd worden, die nooit in het onderwijs geweest zijn, en de talrijke gevaren niet kennen die eene verzameling van jongelieden in een lokaal aanbiedt. Deze personen zijn dikwijls met de grootste zorg opgevoed geworden. Zij zijn zonder argwaan, en daar hun hert zuiver is, zijn zij genegen, om over hunne beschermelingen te oordeelen volgens hun eigen inwendige. Zij zien niet dat zij niet alleen *eenvoudig* moeten zijn *als de duif*, maar

ook *voorzichtig als de slang*. Vandaar een al te groot vertrouwen over de goede inborst der jongelieden. Waar dan en in welke omstandigheden dient er een waakzaam oog gehouden te worden?

Beginnen wij vooreerst met het huis van God, de kerk of de kapel. Men moet aan de jongelieden den grootsten eerbied trachten in te geven voor den tempel. Men zal niet onaangemerkt laten voorbij gaan, dat sommigen in die gewijde plaats gesprekken houden. Men zal zelfs zorgen dat de stilzwijgendheid heersche bij den ingang van de kerk. Men moet vereischen dat de jongelieden voorzien zijn van hunnen kerkboek of paternoster. Hoewel men geene gelegenheid laat voorbij gaan om de Godsvrucht tot Maria te vervoorderen, en den grootsten eerbied te toonen voor den Rozenkrans, is het misschien voordeelig, deze oefening te houden voor eenen anderen oogenblik van den dag, als men hem in het gemeen zal lezen, en onder de heilige diensten, vooral onder de H. Mis, den kerkboek te doen gebruiken. Hoevele jongens die met den paternoster in de hand zitten en toch niet bidden! Hun paternoster wordt dikwijls in hunne handen een speeltuig. Van diegenen zelfs die met open kerkboek zitten, zal men niet altijd overtuigd zijn dat zij bidden.

Eene andere bewaking is noodzakelijk onder de spelen. Als men een honderdtal jongelieden bijeen heeft, moet men beginnen met wantrouwig te zijn op het punt der zedelijkheid. Zij kunnen nog zoo godvruchtig zijn. De duivel als een brieschende leeuw loept rond, en zoekt zijne slachtoffers. De speeltijd is voor den helschen geest eenen tijd van nieuwe listen. Men zal van tijd tot tijd zekere spelen op den koer moeten verbieden,

diegenen vooral die te veel aanleiding geven tot streelingen of lichamelijke aanrakingen. Men zal zich wel wachten de reden van dit verbod aan de jongens kenbaar te maken. Het personeel der bewakers op den koer moet talrijk genoeg zijn, opdat men gedurig, gansch de oppervlakte van den koer onder de oogen hebbe. Vooral de hoeken en kanten dienen nagezien te worden. Het zal ook niemand ontsnappen welke strenge bewaking er noodig is voor die plaatsen waar de noodwendigheid van het lichaam naar toe leidt. Daar moet stilzwijgendheid heerschen. Daar moet een ieverige bewaker uitsluitelijk mede belast zijn. Daar zal men van tijd tot tijd onderzoeken, of er geene woorden of teekeningen op den muur komen, om deze aanstonds te doen verdwijnen. Men zal niet dulden dat kleine of groote klikken zich vormen op den koer, en daar zonder spelen, den tijd verslijten. Gewoonlijk schuilt er opstand, opstokerij of onzedigheid achter.

Hetzelfde zij ook gezegd voor de speelzaal. Men betrouwe die tafels niet, waar er geheele avonden niet gespeeld wordt. In de zaal kunnen ook hoeken en kanten zijn die bijzonder in het oog dienen gehouden te worden. In het algemeen als een jongeling, in den patronage waar men vaste plaatsen geeft, eene andere plaats komt vragen, zonder de reden der verandering te geven, zal men gemakkelijk voldoening aan zijne vraag geven. Deze wordt niet zelden ingegeven door den biechtvader van den jongeling.

Eenieder weet ook hoe gemakkelijk de driftige herten van jongelingen onder het spelen verhit worden en tot vechten aanhitsen. Men zal trachten de botsing te voorkomen, om later niet genoodzaakt te zijn van te straffen.

De goede faam van den patronage moet zoowel bij de jongelieden als bij de Heeren ter herte liggen. De tegenwoordigheid van den Priester maakt van eenen patronage eene kristelijke inrichting, en de wanorden die men op straat bemerkt, keeren gewoonlijk in den geest van het volk tegen den Priester en zelfs tegen den Godsdienst.

Men zal dus wel bezorgd zijn dat het in- en uitgaan ordentelijk geschiede. Geen geschreeuw, geene toenamen, geen zingen, geene dwaasheid. Hier weer is er een behendige oppasser noodig. De bewaking van alle die posten geschiedt gewoonlijk slecht, als zij aan iedereen is overgelaten. Zij gebeurt veel nauwkeuriger, als de verschillende posten elk hunnen vasten man hebben.

Een klein geschil, in den patronage begonnen, heeft somtijds zijn uitwerksel buiten het lokaal op de straat. Weer eene reden om de omstreken van den patronage, ten minste van tijd tot tijd eens te doen bezetten. Meest in alle de steden, rond het lokaal, zal men kleine herbergskens vinden, vooral tegenwoordig dat er 70,000,000 liters sterke dranken jaarlijks in Belgenland ingezwolgen worden. Welke waakzaamheid is er niet noodig om onze jongelingen van die verpestende helen te verwijderen? Hoe dikwijls moet men hun niet herhalen dat de patronage voor doelwit heeft ze uit de herberg te houden. Het gevaar is zooveel te grooter, dat vele herbergiers en herbergiersters, geerne hunne eigene kinderen uit het huis verwijderen en ze naar den patronage zenden, omdat men daar de losbandige taal niet kent, die zij ten hunnent zonden moeten hooren. Maar trekken die zelfde ouders somtijds de jonge vrienden van hunnen zoon niet naar hunne herberg?

Gaan de jongelingen buiten de uren van den patronage daar somtijds hunne partij van billard of ton niet voortzetten?

Een waakzaam oog dient ook gehouden te worden op de voorwerpen, printen, boeken, liedekens, dagbladeren, portecigares, die de jongens mede brengen.

De repetitiën, die in de week gehouden worden, zijn niet zelden voor de jongelingen eene gelegenheid van verderf; vooreerst omdat gewoonlijk de bewaking alsdan minder streng is; en ook omdat de zangers of de tooneelspelers dikwijls aan hunne ouders doen gelooven dat zij naar eene repetitie gaan, als er geene spraak van is, en dus langs de straat loopen.

Eindelijk eene heilzame maat moet ook gesteld worden aan het rooken in den patronage. In vele patronages zijn over dit punt bijzondere regelen in voege, die niet kunnen dan goedgekeurd worden. Men rookt slechts op eene gestelde uur, en er wordt een zekere ouderdom vereischt, opdat men in den patronage zou mogen rooken.

Men bedriegt zich als men denkt dat de bewaking zich moet bepalen op den zondag, of op de dagen dat er vereeniging is. Dewijl men dan toch de onkosten doet, en zich de moeite geeft om eenen patronage in eere te houden, betaamt het dat men uit die inrichting al het nut trekke dat mogelijk is. Als een jongeling gansch de week verkeerd loopt, zal men te vergeefs pogen hem braaf te houden bij middel van de vergadering van 's zondags. Er is nog eene andere bewaking noodig, te weten:

7. De bewaking in de week.

Indien sommige patronages bijeenkomsten hebben in de week, de Zondag is en blijft toch de groote dag van den patronage. Het is des zondags dat de jongelingen het meest gevaar loopen, van in slechte handen te vallen, ter oorzaak van hunnen ledigen tijd. Het is des zondags dat men hun leert hunne plichten voor God te vervullen. Het is op dien kalmen rustdag dat men gelegenheid vindt eene kleine voldoening te geven aan de geestvermogens van hen die de geheele week hunne lichaamskrachten in werking stellen. Men kan hun alsdan eenige nuttige kennissen aanleeren, beter nog dan in eene avondschool der week, dewijl in de week de jonge arbeider vermoeid en slaperig geworden door het werk, weinig genegen is om zijne aandacht wakker te houden. De zondag is ook de dag op denwelken men de schade aan de ziel van den jongen werkman in de week toegebracht, moet herstellen, en hem nieuwen moed ingeven voor den strijd die hem in de volgende week te wachten staat.

Men bedriegt zich echter, indien men denkt, dat de patronage zich maar des zondags met den jongeling moet bezig houden. Het geldt dat men verteert, en de moeite die men doet voor den patronage, brengen maar de helft op van de vruchten die men er mag van verwachten, als men den jongeling geheel de week loslaat, en zich niet bekommert over hetgene er op de werkdagen met hem geschiedt. De pogingen, die men 's zondags aanwendt, zullen meestal machteloos blijven, om het kwaad dat in de week voorvalt, te verlammen.

Eerst en vooral, zal een ieverige bestuurder, geholpen door zijne vlijtige medewerkers, in de week de zedelijke rekening van 's zondags uiteen doen, met alsdan bij gelegenheid eens in aanraking te komen met sommige ouders of werkmeesters. Hier zal hij eene moeder te spreken hebben over de verandering die hij denkt waar te nemen in eenen jongeling; daar zal hij eens uitleg moeten gaan vragen over eenige al te menigvuldige afwezigheden die niet verrechtvaardigd worden. Wat verder zal hij bij eenen goeden werkmeester eene plaats trachten te vinden voor eenen leerjongen. Dan weer zal hij eenen anderen werkmeester verwittigen, over hetgene er buiten dezès wete in het werkhuis geschiedt. Hij zal zekere betrekkingen trachten te breken, die in de week tusschen jongelingen bestaan, onderzoeken of eenige wel recht naar huis komen uit den patronage; misschien hier en daar een wordeken troost of aanmoediging brengen in het huishouden van eenen beschermeling.

De voornaamste bewaking echter moet op het werkhuis vallen. Het is ongelooflijk met welke eerloosheid er soms gewerkt wordt op den winkel om den jeugdigen jongeling te bederven. Jongelieden, die zes dagen van de week in den verpestenden dampkring moeten doorbrengen, dien men den patronage der hel zou mogen noemen, worden onvatbaar voor het goede dat hun 's zondags gedaan wordt. Men zal dus met de grootste zorg waken, dat alle de gepatroneerden van de slechte werkwinkels en slechte avondschole verwijderd blijven. Waarom zou men te dien einde geen bond kunnen maken tusschen de patronages eener stad? Men zou alzoo door samenwerking de goede werkwinkels, de open-

staande plaatsen leeren kennen, en men zou deze kunnen bezorgen aan de jonkheid der patronages. Men zou voer het gebruik der patronages, eenen lijst kunnen opmaken van de werkwinkels die opentlijk als goed gekend zijn. Moest een dusdanig bond slechts dit voordeel opleveren, het zou reeds veel zijn. Maar deze inrichting kan nog vele andere weldaden verspreiden.

Men zal ook nog trachten den jongeling te bewaken, over het gedrag dat hij buiten werkwinkel en vaderlijk huis houdt. Een tiental heeren die samenwerken aan het goede van den patronage, hebben hunne woningen genoeg verspreid in de parochie of in de stad om in de week een waakzaam oog op de straten te houden. In hunne bijeenkomsten, beramen zij over de aangebrachte feiten, en de middelen om het kwaad te keer te gaan. Men zal al spoedig in de parochie eenige bijzondere plaatsen bemerken en eenige jongelingen, die bijzonder moeten in het oog gehouden worden.

Breiden wij dan onze heilzame bewaking uit, zooveel wij kunnen, over het gedrag van de jongelingen in de week, en over de gevaren die ze omringen! De jongelingen lokt men in den patronage door de vermaken. Men lijft ze in, en eens daar plaats genomen hebbende, verstaan zij dat zij zich moeten overlaten aan hunne beschermers, die voor hun geestelijk, zedelijk en zelfs stoffelijk belang zich opofferen. Daar moeten zij beschaafd, verzedelijkt en verkristelijkt worden. Zoo doende, zullen wij de goede gevoelens der jongelingen onderhouden, ze als een uurwerk, alle zondagen opwinden, zonder dat een hinderpaal in de week de beweging van dit uurwerk storen zal.

DERDE HOOFDSTUK.

INRICHTINGEN DIE DEN PATRONAGE VOLTOOIEN.

Een patronage, gelijk alle andere inrichting, kan min of meer voltooid of volledig worden. De voornaamste bijzaken die men er doorgaans in aantreft, zijn de bibliotheek, de spaarkas en de congregatie.

1. *De Bibliotheek.*

De bibliotheek is weer een middel om den patronage gedurende de week te doen voortleven. Zij deelt zelfs een gedeelte van het werk der bescherming aan geheel het huisgezin van den gepatroneerde. Een goed boek is een vriend in huis. Hoewel er in den zucht naar lezen groote misbruiken bestaan, mag men nochtàn sich niet onthouden van aan dien zucht eene kleine voldoening te geven. Men leest veel tegenwoordig, en heeft men geene goede boeken, dan zal men er slechte lezen. In de steden bestaan meest overal officiële boekverzamelingen, aan wier hoofd een bediende staat, die doorgaans zich weinig bekommert over de kristelijkheid en de zedelijkheid van den lezer. En daar, volgens de leerstelsels van vandaag, alles dat officiël is, ten minste onzijdig moet zijn, zoo niet ongodsdienstig of goddeloos, zoo zal men in genaamde bibliotheken vele slechte boeken in handen krijgen. In de groote

steden heeft men zelfs gewoonlijk nog vrije liberale bibliotheken, die ten voordeele der liederlijkheid en der ongodsdienstigheid, het stelsel van de onzijdigheid zelfs niet willen erkennen. Wel is waar, hebben het Davidsfonds en andere kristelijke instellingen veel bijgedragen om ook goede bibliotheken te stichten. Maar deze zijn nog in verre na niet talrijk genoeg, vooral in de groote steden. De afstand is dikwijls de oorzaak dat men er zijnen toevlucht niet toe neemt.

Hoe nuttig is het dan niet dat men in den patronage eene kleine bibliotheek hebbe, zooveel te meer, dat deze eerst en vooral moet dienen voor eene bijzondere soort van menschen, voor katholieke jongelingen, en dat men diensvolgens beter eenen keus van boeken kan doen! Men zal in dien keus rekening houden van twee verkeerde denkbeelden, die veel bijval vinden in de hedendaagsche samenleving.

Vooreerst langs alle kanten zien wij ons zoodanig omringd, door de leugenachtige gedachten van onzijdigheid, dat wij er bijna, zonder het te weten van doordrongen geraken, en er nauwelijks aan denken, boeken aan te werven, die over het bovennatuurlijke handelen en zuiver kristelijk en katholiek zijn. Daarenboven, in plaats van den stroom van zinnelijkheid en lichtzinnigheid, die in de groote steden heerscht, tegen te houden, laat men zich zelfs in het vormen eener bibliotheek door dien stroom al te veel meêslippen. Met zulke doenwijze hebben Jules Verne, Dickens de overhand boven Kanunnik Schmidt, Pater Hillegeer. De romanschrijvers verdrijven de levens der Heiligen. Niemand zal zich inbeelden, dat wij onze katholieke romanschrijvers willen bevechten. Zij hebben in zekere kringen van lezers te veel goed gesticht

en vooral te veel kwade lezingen doen vermijden. Maar het is ook zonder twijfel dat die meestal uitgevondene verhalen, die zeer aantrekkelijk voorgedragen worden, alras eenen drift voortbrengen, eene overdaad in het lezen; dat zij den lezer gemakkelijk afkeerig maken van alle ernstige, beredeneerde lezing. Indien wij dan de werken van eenige dier romanschrijvers voor sommigen onzer jongelingen noodig hebben, laten wij niet na, nevens deze werken leerrijke boeken te plaatsen en deze vooral aan te bevelen. Laten wij in onze bibliotheken ook dit wantrouwen bevechten, dat in vele jonge geesten bestaat voor de godvruchtige boeken en maken wij een schab van eer voor de levens der Heiligen, voor de studie van den Godsdienst en van de Godvruchtigheid.

In de bibliotheken der patronages geeft men gewoonlijk de boeken mede naar huis. Hier is wederom eene gelegenheid om aan de jonge werklieden het gevoel van de uitwendige reinigheid en beleefdheid in te geven. Men zal den lezer berispen, indien zijn boek niet terug komt, zuiver en onbeschadigd, gelijk het geleverd is geworden. Men zal ook niet nalaten de teruggebrachte boeken zorgvuldig te overzien, vooraleer men ze terug op de schabben zet; men moet onderzoeken of eene ontuchtige hand hier of daar geene ontstichtende woorden heeft neergezet of aan de prenten geene grofheid heeft bijgevoegd. Zonder die voorzorg zou men licht kunnen de besmetting in de kristelijke huishoudens brengen.

2. De Congregatie.

Wij moeten voorzeker alle onze jongelingen lief hebben en met lijf en ziel aan hunne verbetering werken. Men maakt in

in den patronage geen onderscheid van personen. Men heeft er geene *lieve kinderen*. Dit belet echter niet, dat wij voor het algemeen nut, uit belang van Godsdienst en deugd, heilzaam en soms noodzakelijk, zekere onderscheiding moeten maken. Zoo is het nuttig in den patronage eene keurwacht te hebben van jongens die den goeden toon geven aan geheel de instelling. Ik spreek van de congregatie. Als deze goed ingericht is, bewijst zij zooveel dienst aan den patronage als aan de jongens zelve. De onderscheiding tusschen congreganisten en niet congreganisten, steunt op eene deftige beweegreden, op deugd en godsvrucht.

Men zal zeer nuttiglijk onder alle de jongelingen, eene heilige eerezucht ontsteken om tot de *weerdigheid van congreganist* of kind van Maria te geraken. De hoedanigheid van congreganist verkrijgen, zulks zal voor velen een doelwit worden, dat zij in hunnen strijd tegen de driften zullen voor oogen hebben. Hoewel men zorg draagt aan eenieder te doen verstaan dat alle gratie van God komt, zullen de congreganisten zich toch eenen graad verheven gevoelen in het kristelijk leven; zij zullen alzoo meer eerbied voor hunnen eigen persoon hebben; zij zullen eenen zekeren iever gevoelen om door goed gedrag te schitteren, en zoo zullen de bestuurders in hen eene macht vinden die hun zeer dikwijls zal ten dienste staan.

Er zijn hier nochtans eenige voorwaarden noodig om dit heilige werktuig niet onbruikbaar te maken. *Sancta sancte tractanda*. Heilige zaken moeten heilig behandeld worden. Men moet wel zorgen de minachting niet te werpen op de congregatie. Dit zou gebeuren, als men al te gemakkelijk was in het aannemen der leden. Als diegenen, die in de congrega-

tie zijn, zich slecht gedragen, stichten zij veel kwaad, en de faam der andere congreganisten en die der congregatie zelve lijden er door. Men zal dan goed onderzoeken, als men aanneemt; uitstellen en nog uitstellen.

De congregatie moet in eere gehouden worden. Dikwijls moet er met eerbied en lof van gesproken worden aan alle de jongelingen. De akt van opdracht moet met plechtigheid gebeuren en als het kan zijn, in de tegenwoordigheid van geheel den patronage. Men kan met de grootste feestdagen van Maria dien akt van opdracht door alle de congreganisten gezamentlijk doen vernieuwen. De oefeningen moeten zooveel mogelijk in eene kapel geschieden. Moeten zij, bij gebrek aan plaats, in de zaal zelve, in dewelke men speelt, gehouden worden, dan zal men om zoo te zeggen, eene kleine toegewendheid doen aan de ijdelheid der jonge hoofden, en men zal hun uitleggen, dat zij verstand genoeg hebben om plotse- lings eene speelzaal in eene kapel te veranderen; dat God overal tegenwoordig is, en dat verstandige jongens, zoo als zij zijn, door hunne inbeelding gemakkelijk van eene verlustigingsplaats eene bidplaats kunnen maken.

Men zal ook zorgen dat de congregatie verbonden worde met de hoofdcongregatie van Rome, en aldus deelachtig worde van alle de aflaten en geestelijke voordeelen, aan die hoofdcongregatie vergund. Men moet die geestelijke gunsten aan de jongelingen uitleggen en doen waardeeren. Bij middel van den raad der congregatie dien men regelmatig bijeenroeft, geraakt men, zonder zijnen toevlucht te nemen tot het stelsel van overdraging, ter kennis van de misbruiken, die in de congregatie en zelfs in den patronage tot stand komen. Het is

nog zeer voordeelig de namen dergenen, die hunne opdracht gedaan hebben, op eenen schoon geteekenden tableau te schrijven, die zorgvuldig ingelijst is, en in de zaal van den patronage ten toon hangt.

Kan men erin gelukken een vaandel aan te werven voor de congregatie, dan zal men trachten de processie der parochie met de congreganisten te vergezellen, en men zal alzoo in hunne jonge herten eenen duchtigen slag toebrengen aan het menschelijk opzicht. Men kan wel is waar, ook de processie vergezellen zonder het vaandel; niets is echter meer bekwaam om eenen heiligen geestdrift in de jeugdige herten te ontsteken, dan *hun* vaandel. Men mag nooit uit het oog verliezen dat men toegang krijgt tot het hert door de zinnen vooral bij jonge lieden.

3. *De Spaarkas.*

Veel is er reeds over de spaarkas geschreven. Men kan over die nuttige inrichting heilzame gedachten vinden, in het maandschrift: *De Bode der Katholieke Belgische Volkswerken*. De spaarkas wordt hier slechts als eene bijzaak behandeld.

Dat het nuttig is, eene spaarkas bij den patronage te voegen, volgt hieruit: vele jongelingen van de werkende klas in de steden, dragen nog al tamelijk veel centen op zak, hoewel hun huisgezin arm is. Wij spreken hier van het zondagsgeld, bestemd voor kleine verteringen van allen aard. Dit geld brandt hun dikwijls in den zak, en indien men er geene nuttige richting kan aan geven, gaat het over tot snoeperijen, tot het aankopen van cigaren, tabak, en misschien tot het verbruiken in de herberg.

Van waar komt dit geld? Dit hoeven wij hier niet lang te onderzoeken. Kleine jongens doen dikwijls in de week boodschappen voor hunnen winkel. Meest alle de kristene jongens geven geerne de centen, die zij bij deze gelegenheid ontvangen, aan hunne nooddruftige ouders af. Maar bij anderen bestaat er misschien eene overeenkomst tusschen ouders en kinderen, door dewelke deze de gewonnen centen mogen houden. Andere ouders geven aan hunne geldwinnende zonen zekere *zondagscenten*, die somtijds nog al van aanbelang zijn. Welnu, het is met deze kleine bezittingen dat zij moeten leeren spaarzaam worden. Hierin voorziet de spaarkas, met dewelke een behendige en vlijtige schrijver zal belast worden.

Er is inderdaad een goede boekhouder noodig om die instelling in eere te brengen en te houden. De ouders zelven maken somtijds gebruik van het bestaan der spaarkas, om hunne kleine besparingen, door de tusschenkomst hunner zonen, in veiligheid te brengen. Komt er nu een buitengewoon voorval in het huishouden, eene eerste communie, eene ziekte, gebrek aan werk, dan is de spaarkas daar, die de zalf op de wond legt. Dikwijls zelfs zal de pastoor der parochie, die anderszins gelast is de arme eerste communicanten te kleeden, tot zijne groote voldoening voor menige jongen van die belasting ontslagen zijn, ten gevolge van het sparen dat er in de huishoudens gebeurd is.

Om het gedacht van de spaarkas door de jongelingen te doen aannemen, is het tegenwoordig niet noodig er veel op aan te dringen. Integendeel, de gedurige aanwakking om te sparen, zou bij eenige kortzichtigen misschien wel het

gedacht kunnen doen ontstaan, dat de spaarkas iets of wat opbrengt voor den patronage. Ten andere, de spaarkas komt al meer en meer in onze zeden. Het is genoeg eens goed te spreken over de heilzaamheid van het sparen. En dan laat men volle vrijheid, om onder het getal der spaarders te komen of niet. Van tijd tot tijd nochtans laat men aan geheel den patronage eens hooren dat er eene spaarkas bestaat.

Hoe zal die spaarkas geleid worden?

Drij stelsels worden hier vooruitgezet. *Het eerste* berust op het reglement der algemeene spaarkas, door den staat ingericht. Wetten, met opzet gemaakt om de gewoonte van het sparen in de massa doen door te dringen, beschermen dit stelsel. Men zet den spaarder in onderhandeling met het postkantoor of met 's lands spaarkas. Deze bezorgt aan den spaarder gratis een boekje. Bij middel van stempels die hij met zijne spaarcenten koopt, en op een daartoe geschikt papier plakt, komt hij allengskens tot de weerde van eenen frank en deze wordt aanstonds in den post geschreven bij de reeds gespaarde gelden. De jongeling kan zijne kleine stortingen in den patronage doen, en de patronage gelast zich de gestorte sommen regelmatig op het boekken te doen brengen. Dit stelsel heeft als voordeel, de verantwoordelijkheid van den patronage kleiner, bijna nietig te maken.

Het tweede mag men het vrije stelsel heeten. De jongelingen en de heeren van den patronage hebben niets gemeens met de spaarkas van den staat. Men ontvangt de gelden in den patronage, men geeft er bekentenis van op het spaarboekken van den jongen, en men zet de gelden uit om ze vruchtbaar te maken. De jongelingen ontvangen premiën en

intresten, bepaald door het reglement dat in het spaarboekken der jongens gedrukt staat en onderteekend is, tot bewijs van goedkeuring, door den vader van den minderjarigen spaarder, of door eenen persoon die in plaats van vader optreedt. Dit stelsel dat gansch de verantwoordelijkheid op den patronage legt, heeft nochtans dit voordeel dat het reglement zekere schikkingen kan bevatten, die nog tot een ander doel leiden dan dit der spaarzaamheid. Men kan bij voorbeeld, bij middel van de beloofde premiën, die hoewel aangeteekend, slechts betaald worden als de jongelingen eenen zekeren ouderdom hebben, en die vallen, als de jongeling vóór dien ouderdom den patronage verlaat, men kan, in één woord, door den zucht naar winst den jongeling aanzetten om te volherden en te blijven.

Een derde stelsel, dat men het gemengde stelsel zou mogen noemen, heeft dit gemeens met het eerste dat de geldbewaarder persoonlijk een boekje neemt op de spaarkas van den staat en daar alle de gelden der spaarders of een deel derzelve naar toe brengt. Het andere deel kan hij naar goëddunken plaatsen. Als de jongens reeds gevorderd zijn in ouderdom en belangrijke sommen gespaard hebben, zet men ze rechtstreeks in onderhandeling met de spaarkas van den staat en men doet ze een persoonlijk boekje nemen, zoodat men het vrije stelsel maar aanneemt voor de min belangrijke stortingen der jongeren. Dit stelsel heeft gemeens met het tweede dat zekere som ter beschikking staat, en onder de verantwoordelijkheid van den geldbewaarder. Moest deze ontrouw worden, dan was het gedaan met spaarkas en patronage. Maar langs eenen anderen kant heeft men het voordeel, nooit gewichtige

sommen te moeten bewaren, men heeft omtrent dezelfde vrijheid als in het tweede stelsel, en men heeft de groote jongens op den weg gezet opdat zij na het verlaten van den patronage zouden blijven sparen. Hier volgt een reglement voor spaarkas, zoo omtrent gelijk men het in het derde stelsel verstaat. Men heeft getracht er de regels kort en eenvoudig te maken.

Het staat hier niet, als een volmaakt voorbeeld, maar alleenlijk om die lezers te helpen die op zoek zijn naar een reglement van spaarkas. Het reglement van spaarkas van den staat leest men ten grooten deele op de spaarboekskens van den staat.

REGLEMENT EENER SPAARKAS.

ART. I.

Deze spaarkas is ingericht om aan de jongelieden de zoo verderfelijke en algemeene gewoonte van het snoepen en geldverkwisten af te leeren, dezelve aan het goed gebruik van het geld te gewinnen, hun eene som te helpen verzamelen, welke hun naderhand zeer nuttig zal zijn.

ART. II.

De spaarkas wordt bestuurd door eenen raad, samengesteld uit den geestelijken bestuurder, die er terzelfder tijd de bewaarder zal van zijn, en uit twee of vier leden, genomen onder de Heeren ieveraars; een dezer zal het ambt van schrijver, de andere dit van hulpschrijver vervullen.

ART. III.

Voor elken frank in de spaarkas gestort, zal intrest bepaald worden aan 3 ten honderd 's jaars, te beginnen van de maand na de storting.

ART. IV.

Een daarbij verveerdigd grootboek zal het *goedvinden* van elken jongeling, in de spaarkas deelnemende, bevatten.

ART. V.

Elke jongeling zal een boekje ontvangen, hetwelk hij zorgvuldig zal bewaren, en waarop zijn goedvinden zal aangeteekend worden, evenals op het grootboek bij art. IV vermeld.

Dit boekje, moet bij elke storting medegebracht worden. Het eerste boekje zal gratis afgeleverd worden. Het zal ook gratis vernieuwd worden, indien het door een regelmatig gebruik versleten is. Komt men het echter te verliezen of wordt het door gebrek aan voorzichtigheid of reinheid vóór den tijd versleten, zoo zal men 25 centiemen moeten betalen voor een nieuw boekje, het overschrift bevattende van het *goedvinden*.

ART. VI.

Het bestuur behoudt zich het voorrecht alle welkdanige sommen te weigeren, zoo dikwijls het noodig zal geoordeeld worden.

ART. VII.

Geene gestorte penningen zullen wedergegeven worden dan op vertoon van het spaarboekje. Het bestuur voorbehoudt

zich het recht dezelve aan de ouders ter hand te stellen, als hij het noodig zou denken.

ART. VIII.

Als de gestorte som frs. 25 of frs. 50 bedraagt, zal het bestuur, op aanvraag der ouders, dezelve overbrengen onder den naam van den spaarder op de spaarkas ingericht in de Nationale Bank of in de postkantoren. Het gelast zich de andere gespaarde sommen, als deze frs. 5 of frs. 10 bedragen daarbij te storten, zoo dat de jongeling, drager van een spaarboekje van den staat, zal kunnen voortgaan, met zijne spaarpenningen in den patronage af te leggen.

ART. IX.

De gestorte sommen, welke 3 jaren nadat de jongeling den patronage verlaten heeft, niet zouden afgehaald zijn, zullen tot de algemeene kas overgaan.

ART. X.

Dit reglement zal aan het hoofd van ieder boekje gedrukt worden.

Alvorens men eene storting zal aanvaarden, zal de vader, de moeder, het handteeken zetten onder het tegenwoordige reglement. Hierdoor zullen de ouders beteekenen dat zij zich vrijwillig aan de regelen onderwerpen.

(Handteeken van Vader, Moeder
of Voogd tot bewijs van goed-
keuring en aanneming der
hierboven staande regelen)

AANHANGSEL.

DE PRIESTER IN DEN PATRONAGE.

De Priesters over het algemeen, hebben het 's zondags zeer druk in hunne parochiekerk en met hunne verschillende bezigheden. Niettegenstaande hunne genegenheid voor de patronages en hunnen zieleniever, moeten zij dikwijls, tot hun groot spijt zich bepalen met in den patronage een klein onderwijs te komen doen. De Zondag nochtans is de grootste dag van den patronage. Het ware dan grootelijks te wenschen dat men voor elken patronage eenen Priester kon vinden, wien gematigde bezigheden het toelieten, aanhoudend in den Jongenspatronage te zijn, en daar zich aan het welzijn der Jonkheid toe te wijden. Op die voorwaarde zal de patronage de schoone vruchten die hij reeds voortbrengt zonder die gedurige aanwezigheid van den Priester, nog verdubbelen. De Priester in den patronage moet niet alleenlijk in het algemeen aan de Jongens spreken maar hij moet ze in het bijzonder aanspreken, hier een weinig lof, daar eene berisping geven. Voegt hierbij de noodzakelijkheid van de karakters der jongelingen te bestudeeren, om deze met meer behendigheid te kunnen behandelen. Ook bestaat de

noodzakelijkheid van met gezag en verstand de taak te verdeelen onder de verschillende Heeren beschermers, de noodzakelijkheid van uit hun midden alle twist en tweedracht te verdrijven. Men zal licht begrijpen dat de Priester de ziel moet zijn van gansch de inrichting. Zoo doende zal hij bemind worden door zijne beschermelingen, en als deze den Priester beminnen, dan beminnen zij deugd en Godsdienst. Hetgene Pater Duhayon (1) van den werkmanskring zegt, moet ook van den jongenspatronage gezegd worden :

« De taak des Priesters in den werkmanskring is *er Jesus-Christus in te brengen*. Ik zeg Jesus-Christus, en waarom? Omdat God onzienlijk zijnde, zich zicht- en vatbaar gemaakt heeft in zijnen Zoon-Mensch; Gods voorzienigheid, goedheid, de uitverkorene en oneindige liefde schijnen uit in dit beminnelijk wezen, in den God-Mensch, onzen Broeder, levende in de Katholieke Kerk, waar Hij jegens elkeen van ons het schoone werk der heiligmaking voortzet. Welnu, de werkmanskring is een katholiek werk; God moet er openbaar zijn; Jesus-Christus moet er dan openbaar zijn; Hij moet er het hoofd van zijn, en de werkman moet dat verstaan; hij moet het maatschappelijk Meesterschap erkennen van Denge, die ons op het einde der wereld zal komen oordeelen, die alleen door Zijne Gratie de rampspoedige gevolgen van den oorspronkelijken val kan bezweren, die alleen den mensch kan bevrijden van de aanrandingen zijner driften, hem behoeven tegen zijne zwak- en krankheden, met een woord, die alleen hem kan zalig maken. *Welnu er is maar een mensch op aarde die door zijne tegenwoordigheid alleen dit alles zegt en leert, en die mensch is DE PRIESTER* »

(1) *De ware Goudmijn.*

.....« In de werkmanskringen vindt men alle soort van moeilijkheden, teleurstellingen, ondankbaarheden, en meer dan eens is men verplicht de beschermers zoowel als de beschermden op te beuren en aan te moedigen. Op zekere dagen verveelt zich de leeke beschermer, hij voelt zijnen moed in de schoenen zinken, zijne armen vallen, en even als propheet Elias in de woestijn zou hij alles willen staken, moedeloos en ontzenuwd blijven zitten. De Engel Gods van het Evangelisch tijdstip, de Priester, moet hem het Hemelsch brood toereiken en zeggen: «*neem en eet*». Man van verknochtheid en zelfverloochening sta op, en ga voort; ga voort te midden en in weerwil van al de hinderpalen en beletsels die de geest des kwaads op uwen weg zaait; ga voort in uwe liefdetocht, ga voort tot op de kruin des bergs; daar zult gij rusten. Hier nog niet! Ziet gij niet dat die arme werkman u nog van doen heeft.»

Nog eens, de Priester alleen kan dit verrichten. Zonder den Priester waren de werkmanskringen onvruchtbaar, om niet te zeggen, onmogelijk. »

Laten wij dan, geestelijken en wereldlijken samenspannen om zielen te winnen; laten wij trachten ons te doordringen met de teedere bezorgdheid die onze Moeder de H. Kerk aan den dag legt voor de redding der zielen onzer jonge werklieden. Aangevallen langs alle kanten, ziet zij zich hare Priesters, hare tempels, ontrukken, hare liefdadigheid voor den armen bevechten. Laster, spotternij, dwingelandij spannen te zamen om haar te vernielen. Volgeerne zal zij dien uitzinnigen aanval trotseeren, maar tusschen hare moederlijke armen zal

zij de jonkheid gekneld houden om deze te bevrijden van de booze aanslagen. Dat men hare tempels, hare studiebeurzen, hare liefdadigheidsgestichten roove, zij zal zuchten, maar dat men haar het jonge kroost ontrukke, zij zal kermen en huilen. «*Laat de kleinen tot mij komen*». zegt haar Goddelijk Opperhoofd. «*Laat de Jongelieden tot mij komen.*» roept heden onze Moeder de H. Kerk. Onlangs nog sprak Onze Heilige Vader, LEO XIII, voor gansch de kristene wereld deze merkwaardige woorden:

« Er is eene instelling, begonnen door de wijsheid onzer voorouders, doch in den loop der tijden onderbroken, en welke hedendaags de stempel en beeltenis van gelijkaardige werken zoude kunnen worden. Wij spreken van de werkmansgenootschappen, om onder het beleid van den Godsdienst het stofelijk en zedelijk welzijn der arbeiders te verzekeren. Indien eene lange ondervinding aan onze voorouders het nut van zulke genootschappen heeft doen gevoelen, zal misschien onze eeuw er nog grootere voordeelen uittrekken, ingezien zij in zich eene bijzondere macht besluiten om het vermogen der sekten te verbrijzelen. De menschen die met het werk hunner handen nog armoede lijden, verdienen het meest den liefdadigen bijstand van hunnen naaste; doch zij zijn ook het meeste blootgesteld aan de verleidingen die hun met list en bedrog van allen kant te gemoet loopen. Daarom moeten zij met de grootste goedheid geholpen worden en uitgenoodigd naar eerlijke kringen, opdat zij naar oneerlijke niet zouden worden medege-sleept. Daarom wenschen Wij dat soortgelijke verbroederingen onder het gezag en bescherming der Bisschoppen, overal zouden hersteld worden, volgens de noodwendigheden onzer tijden en het heil van het volk. Niet weinig voldoening verschaft het

Ons dat weer op vele plaätsen zulke werkmansgenootschappen benevens genootschappen van werkmeesters, tot stand zijn gekomen, die voor inzicht hebben, elk van hunnen kant de eerbare arbeiders hulp te bieden, hunne kinderen, hunne huisgezinnen te beschermen en te beveiligen, en aldaar de beoefening der godvruchtigheid en de kennis van den Godsdienst met de zuiverheid der zeden te bewaren.

Encijcliek *humanus genus* van 20 April 1884.

Achteruit dan, Satan met zijn leger van dweepzuchtige volksbedervers! Achteruit, de wereld met hare valsche vermaken! Achteruit, de dierlijke aanhangers der wereld, die den mensch zijn genoegen willen doen zoeken in zijne bedorvene neigingen.

Geloofd zij Jesus-Christus in de jonge werklieden, die Hem tweemaal lief zijn, als kinderen en als werklieden! Mogen zij bloeien, verdubbelen, overal in getal en in weerde die heilzame instellingen, aan de Jonkheid toegewijd! Jesus-Christus herleve in onze halfheidensche samenleving door het heilzame, het groote, het edele werk der patronages.

Antwerpen, Onze Lieve Vrouw Lichtmis, 1886.

BLADWIJZER

VOORREDE	bl. 5
--------------------	-------

EERSTE HOOFDSTUK

HET HUISHOUDEN VAN DEN PATRONAGE

1. Reden van bestaan van de Patronages	bl. 7
2. De Patronage moet een kristelijk huisgezin uitmaken	bl. 15
3. Hoe zal de patronage een kristelijk huishouden nabootsen	bl. 19
§. 1. Vader en moeder.	bl. 20
§. 2. De kinderen	bl. 25
§. 3. Den eerbied voor God.	bl. 27
§. 4. De medemakkers	bl. 32
§. 5. Het persoonlijk gevoel van eer	bl. 35
§. 6. De afwezigheden der Jongelingen	bl. 37

TWEEDE HOOFDSTUK.

EIGENAARDIGHEID VAN HET HUISHOUDEN VAN DEN PATRONAGE.

1. Afdeelingen in den patronage	bl. 39
2. Spelen	bl. 41
3. Onderwijs.	bl. 44
4. Belooningen en straffen.	bl. 47
5. Vermakelijkheden	bl. 50
6. Bewaking in den patronage.	bl. 54
7. Bewaking in de week	bl. 59

DERDE HOOFDSTUK.

INRICHTINGEN DIE DEN PATRONAGE VOLTOOIEN.

1. De bibliotheek	bl. 62
2. De congregatie	bl. 64
3. De spaarkas	bl. 67
Reglement der spaarkas	bl. 71

AANHANGSEL.

De Priester in den patronage	bl. 74
Bladwijzer	bl. 79
Goedkeuring van Zijne Hoogwaardigheid den Aartsbisschop van Mechelen	bl. 80

GOEDKEURING.

De Reddingsboot voor de jonkheid van stad en dorp, of de Patronages van jongelieden in de hedendaagsche samenleving, door J. Aerts, Onderpastoor te Antwerpen, is een werkje, waarin wij kostelijke raadgevingen, gesteund op de lange ondervinding van den schrijver, met levendige belangstelling gelezen hebben. Ook zal het, tot het oprichten en doen bloeien van die genootschappen, wier bestaan in de volkrijke plaatsen zoo noodzakelijk is, door de bestierders en andere medewerkers heel nuttig ter hand genomen worden.

Mechelen, den 20 Februari 1886.

† PETRUS LAMBERTUS, Aartsb. van Mechelen.

----- end of text -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- einde van de tekst -----